

~~Dansk lærerforening
Rathsacksvej 7
1862 Frederiksberg C~~

Magasinpost
IDNR 11052

DANSK NOTER

SEPTEMBER 2008
www.danskf.dk/dn

3

MAJ ELET VA DMPT LO SKAMIK
VI TI REN TRASKE-TUMSK 24
ÄVELÄG T HUNJE ARE TRAKS

WVA

DANSK NOTER 3 2008

Redaktion

Ansvarshavende

Gunvor Severinsen
Klevækær 8
Svogerslev
4000 Roskilde
Tlf.: 4638 4872
Tlf. arbejde: 4397 2000
gunvor.severinsen@skolekom.dk

Ida Diemar

Rejsbygade 4, 2. sal
København V
Tlf.: 3322 0004
id@norreg.dk

Ivar Lærkesen

Baneparken 2
3720 Aakirkeby
Tlf.: 5697 2547
lae@bornholm-gym.dk

Niels Kristian Holm

Nordfeldvej 7, 2.th.
2700 Brønshøj
Tlf.: 60 73 19 27
Niels.Kristian.Holm1@skolekom.dk

Torben Jakobsen

Ahornvej 3
6950 Ringkøbing
Tlf.: 97 32 40 62
tj@rkgym.dk

Billedredaktør:

Thorkild Holm
Byskellet 68
6950 Ringkøbing
Tlf.: 97 32 40 36
thorkildholm@gmail.com

DANSK NOTER 4/2008:

Hva' mæ litteraturen?

Deadline er 1. november 2008

Abonnement

(4 numre + særnumre):

kr. 250,-. Enkeltnumre: kr. 75,-.

DANSK NOTERS hjemmeside:

www.dansklf.dk/dn

Manuskripter og indlæg:

sendes til Gunvor Severinsen på e-mail.

Vi modtager meget gerne bidrag til bladet efter disse retningslinier:

Maksimallængde på artikler er normalt 10.000 tegn inklusive mellemrum. Skriv gerne kortere.

Opsætning: Antal anslag opgives først i artiklen. Skriv forfatternavn, titel mv. over titlen. Og skriv gerne et par linjer om dig selv (fødselsår, stilling, publikationer, andet). Vedlæg digitalt billede af dig selv. Afsnit markeres med indryk.

Længere citater skal kursiveres og markeres med en blank linje før og efter samt indryk. **Artikler** bør have en kort pointerende manchete og evt. mellemtitler. Eventuelle referencer kan gives i parenteser i teksten eller som noter. Begræns venligst brugen af noter. Fuldstændige litteraturreferencer placeres i litteraturlisten. Antagne tekster kan også offentliggøres her på Dansk Noters hjemmeside og i Daneklærerforeningens nordiske søsterblade.

Dansklærerforeningens medlemservice

Rathsacksvej 7
1862 Frederiksberg C
Tlf. 33 79 00 10
Man-tors 10-15
Fredag 10-14.
Fax: 33 27 60 79
sekr@dansklf.dk

Alle henvendelser vedr. medlemskab, kontingent, bogpakker, abonnement og adresseændringer skal ske til Hanne Albrechtsen.

Henvendelser vedr. efteruddannelseskurser skal ske til kursus@dansklf.dk.

ISSN: 0107-1424.

Oplag: 3000.

Printed in Denmark 2008.

Omslag og øvrige illustrationer:

Margit Enggaard Poulsen

Grafisk design og tilrettelæggelse:

Quote Grafik

Tryk:

Zeuner grafisk as

Tidsskriftet udgives med støtte af Undervisningsministeriets tipsmidler.

Leder

Claus Nielsen: Mundtlig eksamen i dansk 2

Præsentation 3

Kunstner

Margit Enggaard Poulsen 4

Tema:

Anker Gemzø: En hjem-Stauns historie
– Jens Smærup Sørensen: Mærkedage.
En historie. 6

Arne Melberg: Litterär självframställning:
från 2000-tallet. 14

Peter Jensen og Claus Christensen: Livsværk
– det selvbiografiske i ny dansk litteratur 18

Jens Blendstrup: Absolute love, 2008 22

Jens Blendstrup: Digt til eftertiden/
Det må du bestemme//
digt til gymnasie-antologien, 2008 24

Faglig orientering og debat

Nyt fra Fagkonsulenten: Susan Mose 26

Axel Bisgaard Jensen: Hvor gik danskfaget hen,
da gymnasiereformen gik ind? 28

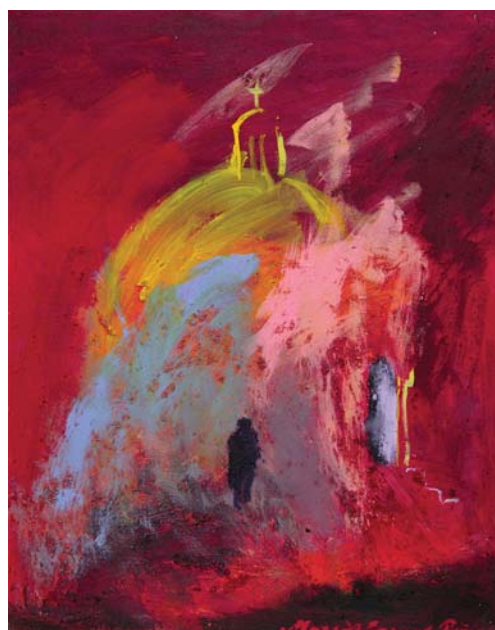
Uden for tema:

Per Olsen: Mellem galskab og visdom:
Cervantes' Don Quixote. 34

Anmeldelser

Johan Vedel: Mellem stjerner og folk fra verden
– to bøger om Michael Strunge 38

Uffe Nielsen: Peter Nyord og
Ole Ravn: Filmanalyse 42

Mundtlig eksamen i dansk

Med sommereksamen 2008 er det første gang, at man både på hf og stx har stillet mundtlige eksamensspørgsmål efter den nye ordning. På enkeltfagskurserne har man prøvet et par år, og på det 2 årige hf havde man debut sidste år. Det nye i måden at stille eksamensspørgsmål på er dels, at man nu skal stille et egentligt spørgsmål, der præciserer hvad eleven/kursisten skal, og dels at det er præciseret, hvor mange opgaver, der skal foreligge inden for de enkelte stofområder. Desværre har bestyrelsesmedlemmerne ikke været meget ude som mundtlige censorer. I 2007 var ingen fra bestyrelsen mundtlig censor, og i år var blot et par stykker af sted. Dette mener bestyrelsen er særdeles uheldigt, idet vi synes, at det er vigtigt, at vi som faglig forening får så mange erfaringer inden for det faglige felt som muligt. Det er vanskeligt at agere som bestyrelse for en faglig forening, når man ikke har mulighed for at drage de nødvendige faglige erfaringer.

De tilbagemeldinger, vi har fået, tyder imidlertid på, at det går godt med den nye ordning for mundtlig censur. Det er godt, at det præciseres, hvad eleverne/kursisterne skal. Og det er med til at lette karaktergivningen. Vi synes, at det er spændende med sprogs spørgsmål, hvor f.eks. retorikspørgsmål har fungeret godt. Og vi mener i det hele taget, at den sproglige dimension styrker faget. Vi ser frem til den kollegiale udvikling af sprogs spørgsmål, så der fremover ikke er helt så mange spørgsmål i diverse nytårstaler. Også inden for medieområdet er der utvivlsomt behov for et udviklingsarbejde.

Generelt er der ingen tvivl om, at vi som dansklærere i de kommende år skal oparbejde en konsensus om måden at stille mundtlige eksamensspørgsmål på. Det betyder naturligvis ikke, at der skal ske en ensretning. Men det er vigtigt i nogen grad at være enige om, hvordan spørgsmålene bygges op, hvordan der skabes progression via spørgsmålene, hvordan der skabes balance mellem præcise spørgsmål, der ikke skaber tvivl om, hvad der forlanges, samtidig med at der skal være rum for, at elever og kursister selvstændigt kan udfolde sig, og endvidere skal der være en vis terminologisk enighed.

Udviklingen af mundtlige eksamensspørgsmål kan være en mulighed for at nytænke dele af faget og være

bevidst og eksplicit i forhold til elementer i faget. Hvad er vigtigt i faget, hvad forlanger vi osv.? Det kan også give anledning til kollegiale samarbejder, hvor dansklærere på de enkelte skoler udvikler og samarbejder om eksamensspørgsmålene. Og det kan evt. videre åbne for en danskfaglig metodediskussion.

Flere dansklærere har i forskellige sammenhænge spurgt til antallet af eksamensspørgsmål ved mundtlig eksamen. I flere fag og faglige sammenhænge er det nu sådan, at man må genbruge eksamensspørgsmål. Baggrunden for ønsket om også at kunne gentage eksamensspørgsmål i dansk er bl.a., at mange oplever en stor arbejdsbyrde, og at denne arbejdsbyrde er blevet forøget med den nye måde at udforme eksamensspørgsmål på. Emnet har været drøftet i bestyrelsen, og her er der ikke total enighed om en holdning. Det er dog et stort flertal (og undertegnedes) holdning, at det ikke er nogen god ide at gentage mundtlige eksamensspørgsmål. Det er vigtigt at fastholde dansk som det store dannelsesfag på gymnasialt A-niveau, og faget rummer stof nok til, at det ikke burde være nødvendigt med genbrug. Det er vigtigt, at faget får lov til at vise hele sit faglige udtræk – også til eksamen. Og det har aldrig været nødvendigt at genbruge spørgsmål i dansk.

Der er dog ingen tvivl om, at udformningen af de mundtlige eksamensspørgsmål de første par år vil kræve noget ekstra arbejde. Et ekstra arbejde, vi (heller) ikke får betaling for. Dette er imidlertid ikke et fagpolitisk spørgsmål, men et fagforeningsspørgsmål. Der er efterhånden en række faste faglige samarbejder, der ikke (nødvendigvis) betales for. Dette burde vores fagforening sætte fokus på.

Jeg vil imidlertid understrege, at bestyrelsen gerne vil være med til at debattere dette emne. Dette kan ske på årsmødet og ved vores øvrige møder og kurser. Hvis spørgsmålet om antallet af mundtlige eksamensspørgsmål opleves som et vigtigt danskfagligt spørgsmål, er det naturligvis vigtigt, at vi drøfter det inden for faget.

Claus Nielsen

Præsentation

Dette nummers tema er litterær selvfremsstilling. I redaktionen syntes vi, det var oplagt at spinde videre på DN2's litteraturtema og har derfor taget bolden op fra de tre århusianske litteraturforskere *Henrik Skov Nielsen*, *Stefan Iversen* og *Stefan Kjerkegaard's* artikel om forfatterens rolle i ny dansk litteratur. Der ser ud til at være en tydelig tendens i nyere litteratur, der peger i retning mod det selvfremsstillende, en tendens, der også kan iagttages i billedkunst- og medieverdenen.

Anker Gemzøe åbner med en artikel om Jens Smærup Sørensens Mærkedage. Mærkedage repræsenterer den retning i nyere dansk litteratur, der især interesserer sig for det forgangne. En tendens, der også kan ses i den øvrige nordiske litteratur.

I Arne Melbergs artikel om den selvfremsstillende prosa i 2000-tallet omtales en række centrale danske og nordiske forfatterskaber, der i særlig grad fokuserer på det selvfremsstillende og selvkonstruerende, men med fokus rettet fremad.

Claus Christensens og Peter Jensens artikel *Livsværk* har fokus på undervisningen i den selvfremsstillende litteratur. Udover grundige didaktiske overvejelser over genrens anvendelighed i den gymnasiale undervisning, giver de også en række eksempler på konkrete undervisningsforløb.

Endelig har Jens Blendstrup været så venlig at stille

to digte eller måske snarere ready-mades til rådighed for Dansk Noters læsere. Jens Blendstrup anvender i udtalt grad sig selv, sin krop, sin tale, sin biografi som element og virkemiddel og man må tænke det fysiske udtryk ind i læsningen af digtene.

Som læseren forhåbentlig har bemærket, ser dette nummer af Dansk Noter væsentlig anderledes ud end det Dansk Noter, vi plejer at sende på gaden. Dette nummer er nemlig et **forsøg** med ændret format og lay-out, og som et sådant håber vi det vil blive modtaget med åbent sind. Den redaktionelle linje har vi ikke ændret på, ENDNU!

Det er dyrt at producere og distribuere tidsskrifter, og vi forsøger derfor, uden at gå for meget på kompromis med den æstetiske kvalitet, at finde veje til besparelser. Et ændret format KAN være en af mulighederne, men et ændret format giver naturligvis også nogle nye lay-out muligheder, som vi også gerne vil afprøve. Det næste nummer af Dansk Noter, DN408, bliver også i dette format og derefter tager vi stilling til, hvordan Dansk Noter fremover skal se ud.

Vi glæder os til at få reaktioner på både bladets indhold og udseende.

Redaktionen.

Margit Enggaard Poulsen

(f. 1957)

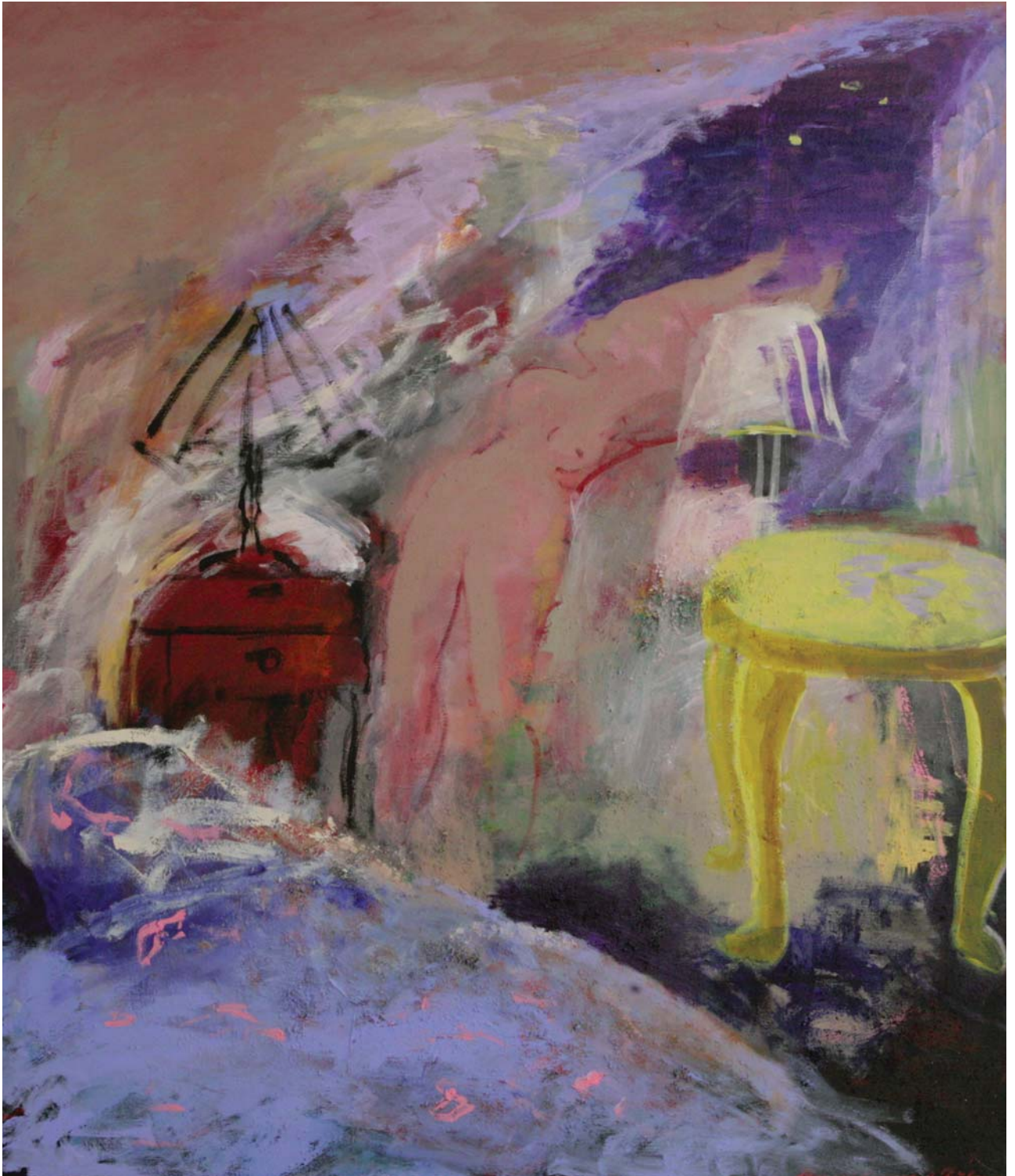
MAP, som har illustreret dette nummer af DanskNoter, er uddannet ved Det fynske Kunstakademi fra 1987 til 1992.

Hun har foretaget mange studierejser, især til Italien, hvilket betød, at grålige farvetoner ofte var fremtrædende på hendes billeder. I de senere år er hendes palet blevet mere koloristisk, og motiverne er nu ofte mennesker, hvor de italienske mure med deres graffiti tidligere var den store inspirationskilde.

MAP har eget galleri i Nordby på Fanø. Her arrangeres ud over udstillinger også litteraturaftener. Yderligere oplysninger kan ses på www.galleri-enggaard.dk

Thorkild Holm

En hjem-Stauns historie

– Jens Smærup Sørensen: *Mærkedage. En historie.*
Gyldendal, København 2007.

Mærkedage er "en moderne Danmarkshistorie". Det er også en god historie, der går lige ind i alle dem (og det er jo os alle), der har bondekulturen på tæt hold. I denne artikel gennemgår Anker Gemzøe romanen og sætter den ind i en genremæssig sammenhæng.

Af Anker Gemzøe, dr. phil., lektor ved Institut for Sprog, Kultur og Æstetik, Aalborg Universitet.

Slægt, hjemstavn og historie

Som allerede antydnet i undertitlen er *Mærkedage* fiktion med historiske ambitioner og et solidt *selvbiografisk* indslag. Man behøver ikke et specialstudium i Jens Smærup Sørensens biografi for at få øje på parallellerne med bogens fiktive Søren Lundbæk; begge er således født i 1946 og opvokset på en gård i Staun ved Limfjorden. Søren Lundbæk fungerer da også som en spejlingsfigur for forfatteren, behandlet med lige dele indlevelse og ironisk distance. Men de biografiske spor er næppe kun knyttet til denne person. *Mærkedage* lægger sig således i et gammelkendt, men nu meget benyttet og omtalt mellemfelt mellem det regulært biografisk-dokumentariske og den rene fiktion. Det er også en uklarhed, som romanen selv skæmter med i en metafiktiv passage i kapitlet "Litteraturhistorie" (379f.).

Fra det personlige udgangspunkt breder fortællingen sig som ringe i vandet. Bogen er en *slægtshistorie* om 3-4 generationer af de indgifte gårdejerfamilier Godiksen på Bisgaard og Lundbæk på Kristiansminde. Ifølge Mikhail Bakhtins store essay "Tidens og kronotopens former i romanen" tager en slægtsroman ofte udgangspunkt i et sted, bestemmes af "stedets enhed, af slægtslivets århundredgamle tilknytning til et bestemt sted, som dette liv og alle begivenheder i det

ikke er adskilt fra. Stedets enhed svækker og opbløder alle tidsmæssige grænser mellem generationernes individuelle liv og mellem de forskellige faser i et og samme liv. Stedets enhed tilnærmer og forener vugge og grav (den samme krog, den samme jord), barndom og alderdom" (Bakhtin 2006: 144f.).¹ Men så følger lige så ofte en beretning om, hvorledes senere generationer af slægten bryder op fra hjemstavnen. Der foregår et spil mellem familiens lilleverden og nye, fremmede kræfter, der på godt og ondt truer dens lukkede sammenhæng.

I et videre perspektiv står vi over for en ajouført *kollektiv- og hjemstavnsroman* om landsbyen Staun og dens beboere – den seneste bølge i Limfjordslitteraturens lange strøm. Om hjemstavnsromanen skriver Bakhtin: "I hjemstavnsromanen bliver selve livsproessen udvidet og gjort mere detaljeret [...] og dens ideologiske side – sproget, troen, moralen og sæderne – fremhæves, så også den kommer til at fremstå som uløseligt knyttet til en begrænset lokalitet. Nøjagtig som i idyllen er alle tidsgrænserne i hjemstavnsromanen opblødte og menneskelivets rytme afstemt efter naturens rytme" (ibid.: 148).

Mærkedage er mere end det: intet mindre end en moderne *Danmarkshistorie*, der fra en stedsbundet

bondekultur fører os vidt omkring i en globaliseret verden. Bogen er et aktuelt og originalt bidrag til tolkning af Danmarks nyere sociale og mentale historie, men også på dette punkt viderefører og fornyer bogen genre-traditioner, som går tilbage til slægts- og hjemstavnsromanen. Genremæssigt har bogen således mange planer, men hænger alligevel godt sammen.

I en stærkt moderniseret form er den 'anakronistiske' slægtsroman tidligere ført frem til ære og værdsættelse af Peter Høeg med tydelige selvbiografiske momenter i *Forestilling om det tyvende århundrede* (1988), af Svend Åge Madsen rent fiktivt i den store roman *Syv aldres galskab* (1994).² *Mærkedage* indgår imidlertid i de seneste års strøm af slægts- og hjemstavnsromaner, der ganske vist er meget forskellige, men bl.a. har spillet mellem det selvbiografiske og det fiktive fælles. Her kan nævnes Morten Ramslands *Hundehoved* (2005),³ Helle Helles *Rødby-Puttgarten* (2005),⁴ en række romaner af Bent Vinn Nielsen, Carsten Jensen, Hans Otto Jørgensen og Erling Jepsen, Knud Romers *Den som blinker er bange for døden* (2006), Kim Blæsbjergs *Rådhusklatrer* (2008) og Katrine Marie Guldagers *En plads i historien* (2008). Det er en gruppe værker, som både læsere og kritikere har taget godt imod med høje oplag og en mild regn af priser. Men skønt *Mærkedage* sikkert i omtale og udmærkelser tager prisen,⁵ er der ikke mange mere indgående behandlinger af denne bog – så lidt som af det øvrige, store og spændende forfatterskab.

Et dramas anatomi

Bogen er i fem dele. Første del, "En lørdag aften", er en kort prolog med titel fra den tragiske folkevis. Hovedpersonerne Ellen, Peder og Axel nyder fra en bakke ved Staun sammen solnedgangen over Limfjorden, dagen før Peders konfirmation i 1934. Femte del, "En tirsdag formiddag", vrængen og hverdag på prologtitlen, er en lige så kort epilog i en globaliseret verden sammen med Ellen på 'hendes' skole Pedershåb i Afrika. Del II på

næsten 200 sider omfatter 9 kapitler, del III på godt 160 sider 8 kapitler og del IV 4 kapitler. Hovedhandlingen udspiller sig omkring tre familiefester, masse- og nøglescener: en konfirmation i 1934, et sølvbryllup i 1967 og en tresårsfødselsdag i 2003. Tre gange komme vi tilbage til disse knudepunkter, og hver gang uddybes billedet af generations-modsætninger og historiske forandringer.

Vi har således et drama i tre akter med prolog og epilog. I hver akt føres de tre festers handlingstreng videre – og afslører nye facetter af det samlede billede. I del IV samles slægten for sidste gang til endnu en 'fest': Axel og Marys "Begravelse" i 2005.

Til festscenerne kommer en række kapitler, der på forskellige måder er forklarende ekskursioner. For det første *personalhistoriske fortællinger*: i II er det "Ellen", "Peder", "Og Hans Peter", "Emma" og "Axels rolle"; i III "Søren Lundbæk og det moderne" og "Henrik og Anne Marie". For det andet regulære *historiske refleksioner*: i II "1968"; i III "1960", "Spørgsmålet om skilsmisse" og "Litteraturhistorie". Kompositionen er lige så enkel som afvekslende og raffineret springende. Det svarer til den blanding af overblik og svimmelhed, der må gribe enhver, som betragter den nyere historie med hjemstedet og slægten som prisme. Og den gradvise afdækning med spring og udflugter af hændelser og karakterer modvirker det alt for skematiske, der kunne være en fare. Men ellers er symbolikken i de tre fester klar nok: de er repræsentative for forskellige faser i bondesamfundets udvikling.

Under Peders konfirmation i 1934 er bondesamfundets sammenhæng og hierarki intakt under Søren Godiksens milde, men kvælende almægtige patriarkalske autoritet. Men med stadigt flere tegn afsløres det, hvorledes alle sprækkerne til den senere opløsning begynder at åbne sig her, hvorledes selve almagts udøvelse begynder at underminere dens legitimitet.

Ved Orla og Emmas sølvbryllup er det sket med patriarkatet, selv om festen foregår i samme forsam-

lingshus, og en række ydre former respekteres. Et synligt brud på al god skik er det, at det er sølvbruden, ikke -gommen, der holder talen. Godiksens slægtsgård er, da sønnen Peder først svigtede og siden døde ung, overtaget af førstekarlen, en sprog- og følelshæmmet landproletar, hvis ubodelige sociale mindreværds-kompleks resulterer i et indkapslet følelseshelvede, der lejlighedsvis skaffer sig afløb i grov vold mod de to sønner.

Henrik Lundbæks tresårsdag holdes 2003 på Hotel Hvide Hus i Aalborg og koster en bondegård! Henrik har fortsat sin far Axels opkøb af omliggende gårde og er blevet hoveddrig svinebaron. Bondekulturen, som han bryster sig af, har forladt denne verden, han er almindelig kapitalistisk erhvervsdrivende og påtænker at investere i Polen og Litauen.

Mellem bevidstheder og tonaliteter

Mærkedage er en beretning i tredje person, fortalt af en alvidende fortæller. Det tillader fortælleren at antage den traditionelle historiefortællers suveræne autoritet og overblik – samt efter behag at vandre ind og ud af bevidstheder. Søren Lundbæk, der har mange træk fælles med den faktiske autor, har som nævnt en særlig rolle som privilegeret synsvinkelperson, men hans udvikling og undertiden selvmodsigende opfattelser betragtes også udefra med ironisk-sympatisk distance. Men vi får lov at se verden gennem mange skiftende hoved- og bipersoners øjne. Det sker gennem en storstilet brug af fortalt indre monolog og brug af *dækket direkte tale*.⁷

Især i massescenerne løftes arven fra Herman Bangs mesterlige 'beskrivelser i bevægelse' (fx i *Stuk og Sommerglæder*):⁸ bratte klip mellem mange personer, hvorved vi i kortere eller længere stræk oplever de samme hændelser og karakterer gennem temperamenter med meget forskellig individuel og social farvning. Vi er paf med patriarken, da et par uventet slår skår i konfirmationsstemningen med et groft skænderi. Vi er med den bevægelseshæmmede, men vidåbent sansende Ellen. Befinder os midt i den frustrerede sølvbrudgoms ordløse aggressioner. Er med den magre ædedolk Knud, når han med samme grådighed nyder smagen af den herlige nymodens hønsekødssuppe og synet af nabokonens velformede baller under den stramme kjole:

"Selvfølgelig passer han først og fremmest sin suppe. [...] Men når han så lige har vendt skeen ved undertænderne og væltet hele herligheden ind over tungen, så kan han – mens han kører den tomme ske nedad igen – godt tillade sig at rette et langt blik mod bænken derovre, og lige præcis mod det sted, hvor hendes bagfjerding i to brede buer krænger sig ud over kanten." (230)

Medvidere er vi også med den virkelige storforfører Thomas, når han vurderer de gode muligheder. Og vi

bliver fortrolige med den oplevelse af uvirkelighed, der er et problem for så uens karakterer som Søren Godiksen, rollespilleren Axel Lundbæk og hans succesrige søn Henrik.

Det modsvares af et stilistisk register, der omfatter de forskellige tonaliteter. Omkring Bisgaard udspiller der sig en sort tragik: Søren's tragedie, da hans begavede søn Peder nægter at gå i hans fodspor og videreføre hans værk; fortællingen om den vingskudte Peders vej til indre og ydre undergang; Emmas tragedie, da hun svigtes af sin elskede – og aldrig kan eller vil fortælle historien videre; hendes, Søren's og forkarlen Orlas tragedie, da sidstnævnte 'får lov til' at overtage Bisgaard og gifte sig med sin elskede. Til de alvorlige toner kommer også en form for bitter, sort ironi. En tilsvarende ætsende ironi omgiver de grumt uudnyttede, uforløste evner hos flertallet af kvinder i mellem-generationen, en ironi, der fx kommer til udtryk i den ukommenterede gengivelse af den frygtelige bornert-hed, de begavede søstre Inge-Merete og Else-Marie er blevet henvist til i deres tilværelse som uuddannede slagter- og mekanikerkoner. En lettere form for politisk satire med groteske indslag rammer folketingsmand Jens Vilsted, Farsø, og på anden vis den overfladiske materialisme og forbrugerisme, der kendetegner Orla Jensens sønner såvel som sønnerne af svinebaronen Henrik. Blandt tonearterne mangler heller ikke den historiske saglighed i de essayistiske ekskursioner.

Slægt og individ

For individerne i *Mærkedage* kan slægten både være en livsvigtig sammenhæng, bærende og nærende, og et livsfjendtligt åg, en dødelig byrde. Skønt alle er og bliver såvel individer som præget af deres plads i slægternes udvikling og historie, går udviklingen fra slægtsbundethed i retning af individuel frisættelse. Udviklingens målestok er forholdet stedet, til ens hjem i *Staun*, og til *landbruget* – bondekulturen. Udviklingens *dynamoer* er en række modsætninger mellem *generationer, køn og klasser*.

I den ældre generation er der relativ harmoni mellem individ og slægt, hvilket hænger sammen med de fælles værdier i bondekulturen, den dertil hørende pligtfølelse over for slægten og bundetheden til stedet. Alle finder sig rimeligt til rette. Ganske vist er der latente modsætninger. Kvinderne – den livsglade Stinne og den intellektuelle, slagfærdige Rigmor – er i virkeligheden deres patriarkalske mænd overlegne. Søren Godiksen spiller på en vis måde 'sig selv', allerede inden han har mistet meningen med livet, og Ejnar Lundbæk spiller Søren Godiksen, kan ikke handle ud fra sig selv, men som han forestiller sig, Søren ville gøre.

Anden generation får den mest dramatiske – og overvejende ulykkelige skæbne. Først og fremmest har det at gøre med kvindernes vilkår. I hvert fald Mary,

Emma, Inge-Merete, Else-Marie og naturligvis Ellen har ubehag ved den traditionelle kvinderolle, passer ikke ind i den. Mary tilpasser sig husmoderrollen med den charmerende Axel på en måde, der nogenlunde er til at leve med, ved at gå ind i en afsondret læsningens, fiktionens verden – som hun først sidst i sit liv kommer til at dele med sin mand. Inge-Merete og Else-Marie får de udfoldede evners upåfaldende og frygtelige normalskæbne i den generation. Emmas liv er skrapere på grund af det slag, der rammer hendes erotiske selvudfoldelse, på grund af vægten fra slægtsgården, på grund af den sociale mesalliance med en hæmmet, socialt underlegen mand, som hun ikke elsker og må se over hovedet – og på grund af bondesamfundets atmosfære af fortællelser, som hun selv bidrager til.

Kun Ellen Lundbæk formår at frigøre sig. Hun bliver til gengæld en indflydelsesrig medspiller på den internationale scene. I familien hæves hun til mytiske skyer. En afgørende begivenhed er Peders styrt. Da han falder, rejser hun sig helt op og går. Men hendes karriere sker på bekostning af adgang til kærlighed og familieliv. Hendes rolle som haremskone er "et billigt drug".

Også mændene i den generation løber ind i uoverskuelige problemer. 'Tronarvingen' Peder Godiksen gør åbent oprør og får sin egen karriere. Men han har sværet ved at føre sin frigørelse igennem. Uddannelsesmæssigt slæber han et handicap med sig. Over for hjemstedet bevarer han en hjemlængsel og en dunkel skyldfølelse over at have forladt det og svigtet sit ansvar. I sit for-

hold til kvinder søger han en kvindetype – en i stil med sin mor – som han godt ved ikke længere findes og end ikke har eksistensberettigelse længere. Og så er der et dunkelt og uforløst forhold til Ellen.

Landproletariatet – som i virkelighedens Danmark fra en vægtig samfundsgruppe på mere end 200.000 blev så godt som udslettet mellem 1945 og 1975 – har i bogen to meget forskellige repræsentanter. Landarbejderen Hans Peter bliver kværnet ned allerede under krigen. Forkarlen Orla hæves op til storbonde, men til sin ulykke. Han er af en ældgammel almue, som ikke kan og vil tilpasse sig. Han kan hverken lede gården – som Søren Godiksen – eller leve op til Emmas følelsesmæssige og intellektuelle krav. Han forskanser sig i en mindreværdsfølelse, som bliver til paranoia, til et had og selvhad, der i det ydre viser sig i hans sygelige arbejdsomhed og hans grove vold over for sine sønner.

De følelses- og udtrykstabuer, Orla repræsenterer i ekstrem form, er uløseligt forbundet med det traditionelle bondesamfund, og rammer også den adopterede Axel. Men som den eneste – ud over Ellen – klarer han sig, skønt eller netop fordi han ingen rod har at gå ud fra, ingen håndgribelig, biologisk arv at videreføre, men er henvist til at spille roller.

I næste generation viderefører Henrik en side af faderens virke, nemlig den som gårdopkøber. Som svinebaron med planer om investeringer i Polen og Litauen er han som nævnt blevet repræsentant for en globaliseret kapitalisme – skønt han ved festlige lejligheder bryster sig af blot at være bonde. Søren kan

siges at kombinere faderens sans for roller med mode-rens for læsning og fiktion. I øvrigt harceleres der også over modsigelser i synsvinkelpersonen Sørenns forhold til moderniteten, fx modsætningen mellem hans internationalisme og elementerne af en nationalfølelse – måske lidt regressiv, men dog ret harmløs.

Overvejende karakteriseres tredje og fjerde generation ved deres *materialisme* og *forbrugerisme* (Henrik, Orla og Emmas sønner m.fl.), hvad der er genstand for romanens sorte satire. Den mest upåtvivlelige arv fra bondesamfundet stammer fra den mørke almue: Orlas sønnesøn Per Jensen, der er blevet inspektør – over-tjener – på Hotel Hvide Hus i Aalborg, har helt intakt arvet farfarens indre følelseskaos og ukontrollable voldelighed.

Mærkesager

Flyve og falde – sidde og gå. I det komplementære forhold mellem Peder og Ellen, der indrammer roma-nen og går som en rød tråd igennem den, gestaltes tematiseringen af den tendentielle historiske vægt-forskydning mellem mænd og kvinder. Det kommer ledemotivisk til udtryk i en billeddannelse om det at flyve og falde og at sidde og rejse sig. Peder er den vingeskudte mand. Han flyver fra reden og når i højden, men ender med en katastrofal nedstyrtning. Ellen overvinder ved samme lejlighed romanagtigt mirakuløst sit handicap, rejser sig og går ud i den vide verden. Derude i en stadigt mere globaliseret verden oplever hun først i bogens sidste scene – uden for-trydelse – at hun nu igen må blive siddende.

Tavshed og ord – fortrængning i bondesamfundet. Det træk ved bondesamfundet, som tegner sig mest dystert i *Mærkedage*, er det urokkelige tabu mod at tale om alle væsentlige følelsesmæssige forhold. Det udfoldes især omkring Emma. Da hun er rejst hjemmefra og er blevet svigtet af sin kæreste (på sin side bragt ud af kontrol under krigstidens forhold), bliver hun afhentet af sin

far Søren. Hun føler det på en gang som en gave og en byrde, at han ikke "*spurgte* om noget, og hverken spurgte hende eller lægen." (169). Heller ikke da hun – af hensyn til bevarelse af gården på slægtens hænder efter Peders svigt – bestemmer sig for at gifte sig med forkarlen Orla, spørger nogen om noget. Orla er med sin almuebaggrund endnu mere følelsesforkrampet end de fleste andre. Men uvisheden, de manglende forklaringer, den mørke fortrængning, er en gift for forholdet, som ikke taber sin virkning. "Heller ikke nu" spørger han om noget (178) kan Emma tænke når som helst i deres samliv. Endnu efter sølvbrylluppet har hun illusioner om, at han vil spørge, og at de kan få talt ud. Vi som læsere er i modsætning til hende blevet lukket ind i hans indre verden, og vi ved, hvor frygteligt hun tager fejl.

Identitet og roller – at føle. Titlen *Mærkedage* er lige så rig på betydning som den skildrede suppe er mættet med smag. I Ordbog over det danske sprog defineres en mærkedag som en, der "*er særlig bemærkelsesværdig, især ved at sætte skel, indlede eller afslutte et afsnit i en udviklings historie eller en persons liv*" (XIV, 676). Også en dag, hvor man tager varsel for fremtiden. "At mærke", kan bl.a. betyde at indprente sig i hukommelsen; at føle, fornemme; men også at blive præget af sygdom og ulykke, jf. 'en mærket mand'. Herfra hører vi titlens svage ekko fra den berømte begyndelse på Knut Hamsuns *Sult*: "Det var i den Tid, jeg gik omkring og sultede i Kristiania, denne forunderlige By, som ingen forlader, før han har faaet Mærker af den." På samme måde kan det sagtens forholde sig med et lille sted som Staun: "Peder blev stående på trappen, og han følte sig som om han selv var Raymond Sørensen. Han var lige ved at komme til at græde af det. For det var som han var blevet slået, Raymond, og han skulle aldrig have fundet sig i det." (388).

I landbosamfundet er roller og identitet i princippet sammensmeltet – man er sin rolle – og følelser er noget,

man måske, måske ikke har, i hvert fald ikke noget man taler om. Men med opløsningen bliver identiteten og forholdet til rollerne et problem, og dermed bliver der en kløft mellem ydre væren og indre følelser. Den adopterede Axel har ikke en identitet at falde tilbage på og klarer sig ved at spille roller – noget han også har 'arvet' fra sin ikke-biologiske far Ejnar Lundbæk. Hans kone Mary flygter fra en snærende kvindelig kønsrolle ind i fiktionen – og der mødes ægtefællerne som gamle. Med deres omgang med roller og fiktion peger de fremad.

For mange andre går det værre. Patriarken Søren føler ikke noget, da han får ridderkorset, fordi sønnens vægning ved at videreføre slægtsgården har gjort hans liv meningsløst. Om det at *føle* udvikler fremstillingen en intensitet, der som nævnt spænder fra tragik til lige så spids som morsom satire. Den første tonalitet rammer især Søren og Peder, begge mærkede mænd. Satire med underspillet skarphed omgiver Henrik under og efter hans 60-års fødselsdag. Han *føler* intet under festen. Da han skal betale den hundedyre fest, bliver hans dankort først afvist. Efter at have pudset det, prøver han igen; at det så virker, kan godt give ham et kick: "Jo. Det følte helt godt." (399).

Mad og sex. Med kapiteloverskrifterne "Suppe", "Steg" og "Is" er det markeret, at bogens festskildringer indbefatter veloplagede bidrag til (fest)madens kulturhistorie. Ved Peders konfirmation møder vi den unge, progressive kogekone Else Andersen, der får gennemført den nye skik at servere hønsekødssuppe med boller i stedet for "det sædvanlige smørrebrød og alt det brændevin, folk så fik drukket dertil, og blev pjukkede med det samme." (26). Som før strejft er det en suppe med saft og kraft, mageløst skildret som den opleves af ædedolken Knud Therkelsen. Ved sølvbrylluppet i 1967 står Else Andersen igen for maden. Nu er hun ikke så åben for det nye. Hvis hun tvinges til at servere oksesteg, det tørre skidt, insisterer hun på, at den i det mindste bliver godt gennemstegt. Ved Henriks 60-års-

fest på Hvide Hus er hun med som en ældgammel kone, der sammenblander alle tider. Isen serveres under ledelse af Orlas sønnesøn Per Jensen, og det eneste, der betyder noget, er det flotte lysshow under serveringen.

Skildringen af seksualitet i bondesamfundet udmaler humoristisk, at mens tabuer og fortrængninger præger forholdet til følelser, og skilsmisse er utænkelig, er der et ganske godt spillerum for seksualiteten selv, en accept af naturens ret.

Historie. Det har været et længerevarende engagement i Jens Smærup Sørensens forfatterskab at pege på 1960 som et mærkeår, et afgørende skel i Danmarks historie mellem et bondesamfund med ældgamle rødder (og med visse nyere indslag af arbejderkultur) og et hastigt gennemsat (post)moderne samfund. Som jævnaldrende med Smærup Sørensen, men med bybaggrund, har jeg haft den samme oplevelse af overgangen mellem 1950erne og 1960erne som det mest afgørende epokeskel i mit liv – og den subjektive fornemmelse kan underbygges med en hel del hårde samfundsmæssige data. Denne epokale overgang er fx et tema i den vigtige novellesamling *Breve* (1992). Men her er det en hovedsag, og aldrig er det blevet behandlet på flere planer og med større intensitet. Værdisammenstødene på det mentale mikroplan, hvor bogen så ofte befinder sig, kan alle føres tilbage til dette skred. Det strukturerer plottet. Det belyses gennem omhyggelige beskrivelser af landskabelige forandringer. Og det er genstand for vidtgående metahistoriske refleksioner, dels fra fortælleren, dels fra synsvinkelpersonen Søren Lundbæk.

At lejre sig omkring et sådant skel giver fremstillingsmæssigt tvesynets fordel, muligheden af en *dobbelt* anlæggelse af det fremmede blik: fra moderniteten på bondesamfundet og omvendt. Styrken i *Mærkedage* ligger i den artistiske virtuositet såvel som i den etiske og politiske nøgternhed, hvormed det dobbelte blik anlægges. Bondesamfundet genopleves uden nostalgi,

men nogle af dets værdier kan være kritisk afslørende i forhold til det globale, kapitalistiske forbrugersamfund, vi er havnet i. Få andre værker i den førnævnte bølge af hjemstavnsliteratur, *Mærkedage* indgår i, har et tilsvarende vingefang i den historiske refleksion. Men den behagelige mangel på nostalgi og sansen for en dialektik mellem det lokale og det globale synes de at have fælles. Dermed viderefører de også en god tradition fra den danske hjemstavnsliteratur omkring år 1900, der i forhold til andre lande ikke led slemt af nostalgi, og hvis optagethed af hjemegnens traditionsliv gik hånd i hånd med en åbenhed for forandringer og et engagement i en videre verden.

Metafiktion. Som hovedtitlen er flertydig, henviser undertitlen "En historie" ligeligt til den faktiske historie og til fiktionen. Begge sider er lige vigtige i denne roman. Den historiske bevidsthed modsvarer af en legende, drillende selvrefleksion, en kunstnerisk produktiv fiktionsbevidsthed, som når som helst kan gøre sig gældende. Det tvinger læseren til selvbevidsthed, og det gør næsten over alt læsningen stimulerende. Der er diskutabile punkter. Det romanagtige 'tilfældige sammentræf' mellem Peders fald og Ellens opstandelse går fint symbolsk op, men ville gøre sig bedre i et mere fabulerende univers. Ellers er den metafiktive selvrefleksion æstetisk tiltrækkende og intellektuelt udfordrende.

Motivisk er metafiktionen, som det skulle være fremgået, integreret i belysningen af roller og identitet. Udredningen af romanens vidtstrakte litterære og genre-mæssige forudsætninger i kapitlet "Litteraturhistorie" er på ingen måde tungt, men afdækker tankevækkende det imponerende intertekstuelle netværk omkring Staun. Denne flække ved Limfjorden syner herefter som en hovedstad i dansk litteratur. Tilsvarende er romanen endnu et argument for Limfjordsegnens stærke synlighed i dansk litteratur.⁹ Det Limfjordsbillede, den litterære Limfjordstopos, der blev udviklet omkring år 1900, kan hævdes at have påvirket Danmarksbilledet, og på samme måde søger *Mærkedage* at gøre Staun og dets udvikling til et billede på Danmark.

I slutningen af "Litteraturhistorie" sker der noget sært med fortællerstemmen. En saglig gennemgang af Lars Christian Poulsen/alias C. Stauns roman *Under Dommen*, der genkendeligt beretter om Staun, løber ud i stadigt voldsommere beklagelser over dens mange unøjagtigheder og sjusk med de faktiske forhold. Og så kommer denne tirade:

Det er sådan noget der af visse æggehoveder benævnes kunst. I åbenlys modstrid med al fornuft postulerer de frækt at denne her slags uvederhæftige gøgl har mere med virkeligheden at gøre, end hvad der skrives i endog de bedste aviser. I kraft af dette fornærmelige nonsens har de så deres fede udkomme. Det er en skandale – løgn skal være sandhed! – som alt for sjældent når ud i offentligheden. Disse

mumbojumbosnakkende litterater, hvortil beklageligvis må regnes størstedelen af forfatterne selv, skal nok vide at holde tæt med deres fiduser, og ingen almindelige mennesker kan ret længe holde ud at tænke på dem. Man kan omkomme af raseri. (379).

Det er meget morsomt, men også knivskarpt. En arv efter bondesamfundet er også den hadefulde anti-intellektualisme, der fx kommer til udtryk i rindalisen. Den ligger tæt op ad en fremmedfjendsk os-dem-populisme, der repræsenterer nok et dystert arvestykke fra almuen af fortrængning, af ubearbejdede og ukontrollable følelser, som lejlighedsvis må søge aggressive og voldelige udladninger. Dette sidste ligger som en ironisk implikation af udviklingen i den ene gårdmandsfamilie.

Familien bliver ikke uvæsentlig i moderniteten, men får en markant anden funktion, hvor ikke mindst de åbne følelsesmæssige forhold er af afgørende betydning. At klare sig og kunne omgås med andre forudsætter stadigt mere udviklede evner til at skabe sin individuelle identitet gennem at orientere sig i en kompleks global virkelighed. I den er også roller og forskellige arter og grader af fiktion væsentlige dimensioner.

Søger man samlede plot og dyb indsigt i få karakterer, går man forgæves til *Mærkedage*. Uden varige mærker forlader man ikke denne store kollektiv- og hjemstavnsroman, hvis man interesserer sig for spil mellem mange bevidstheder og sprog, fællesskabers skæbne og store historiske skift – som kun fiktionen kan vise dem.

Noter

- 1 Bakhtin, Mikhail M.: Rum, tid og historie – kronotopens former i europæisk litteratur, Klim, Århus 2006.
- 2 Jf. Gemzøe, Anker: "At fortælle for livet. Svend Åge Madsen: Syv aldres galskab", in Hjordt-Vetlesen m.fl. (red.): Læsninger i dansk litteratur, bind 5, 1970-2000, Odense Universitetsforlag, Odense 1999, s. 246-261, noter s. 386-389.
- 3 Jf. Gemzøe, Anker: "Hundske familie billeder. Fortælling og maleri i Hundehoved", in Larsen, Peter Stein m.fl. (red.): Interferenser. Om kunstarternes produktive mellemværender, Aalborg Universitetsforlag 2008 (in press).
- 4 Jf. Gemzøe, Anker: "Grænser i Helle Helles roman Rødby-Puttgarten", in Zilliacus m.fl. (red.): Grænser i nordisk litteratur/ Borders in Nordic Literature, bd. I-II Åbo : Åbo Akademis förlag, 2008, s. 342-352.
- 5 Blicherprisen, Statens Kunstfonds produktionspræmie, Weekendavisens Litteraturpris, Danske Banks Litteraturpris, Radioens Romanpris, De Gyldne Laurbær, nominering til Nordisk Råds Litteraturpris (regnet for favorit, prisen til Naja Marie Aidts fine novellesamling Bavian).
- 6 På dette punkt er jeg ganske uenig med Søren Schou, der i en anmeldelse i Kritik nr. 184, 2007 uden megen begrundelse beklagede sig over bogens "kronologiske og fortællermæssige krumspring" som "anmassende og unødigt pointerende" (61).
- 7 Med et udtryk fra Dorrit Cohns (også) af Bachtin inspirerede bog Transparent Minds. Narrative Modes for Presenting Consciousness, 1976/83. Jeg har mere forståelse for Søren Schous fortællertekniske indvendinger mod Mærkedage end for hans modvilje mod den springende komposition, men må dog igen ende med at erklære mig uenig.
- 8 Jf. Gemzøe, Anker: "Fortællingen punkteret. Om Sommerglæder", in Dansk Noter nr. 2, 1999, s. 9-14.
- 9 Jens Smærup Sørensen var, da bogen blev skrevet og udkom, formand for Limfjordsegnens Litteratur Samvirke.

I begyndelsen af 2000-tallet åbner der sig måske en ny fase i den litterære og kunstneriske selvframstillings historie, skriver professor Arne Melberg i denne artikel, som er et uddrag fra hans seneste bog *Sjælsskrivet*. Om selvframstilling i litteraturen. Oslo 2008. Artiklen bruger blandt andet Claus Beck-Nielsen som eksempel og kan ses som et supplement til Henrik Skov Nielsen, Stefan Iversen og Stefan Kjerkegaards artikel *Forfatterens rolle i ny dansk litteratur* i Dansk Noter nr. 2, 2008.

Litterär självframställning: från 2000-talet

Af Arne Melberg, prof. i almen litteraturvidenskab
ved Oslo Universitet

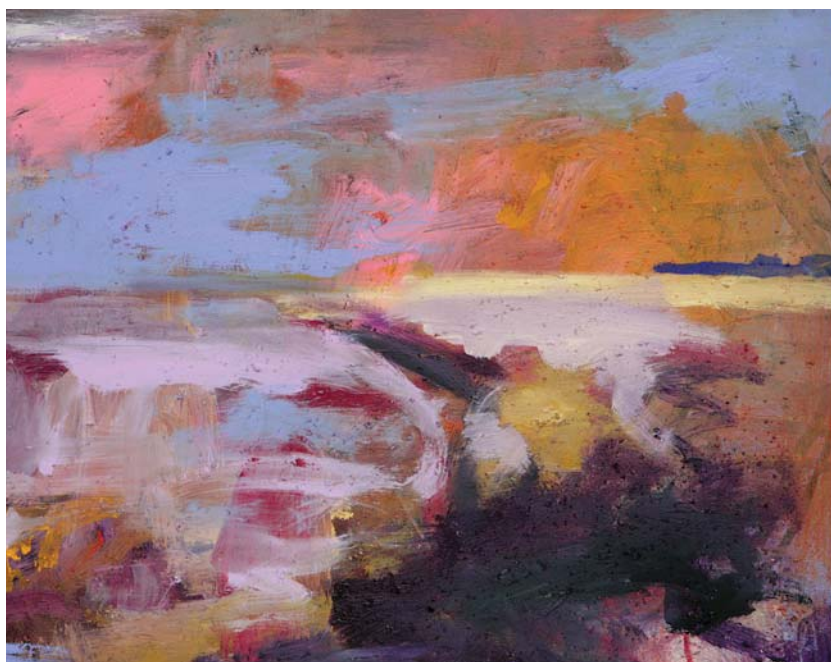
Det begynnande 2000-talet demonstrerar den skandinaviska självframställningens förnyande vitalitet: då publicerades självbiografiska romanexperiment av norske veteranen Dag Solstad och av den yngre dansken Claus Beck-Nielsen och den ännu yngre svenskan Martina Lowden, självbiografiska romaner av exempelvis Espen Haavardsholm, Nikolaj Frobenius, Per Hagman, Bodil Malmsten – och i bakgrunden finns den "bekännelselitteratur", som lanserades på 60-talet av Tove Ditlevsen och Sun Axelsson och som hade fått sin fortsättning med en rad böcker av exempelvis Birgitta Stenberg, Kerstin Thorvall, Susanne Brøgger, Vigdis Hjort, Carina Rydberg, Jan Myrdal, Sven Lindqvist, Stig Larsson, Maja Lundgren, Daniel Sjölin – böcker som har det gemensamt att de presenterar sig som *både* fiktiva och verkligt sanna.

Vidgar man perspektivet utöver det traditionellt litterära och försöker tänka kulturhistoriskt, så kan man undra om inte det begynnande 2000-talet öppnar en ny fas i den litterära och konstnärliga självframställningens historia. Mina exempel kan ses som bidrag till en *trend*, som sen länge präglat konstscenen och som nu expanderar elektroniskt under namn av bloggar. Tre stickord sammanfattar självframställningens utveckling i denna trend: estetisering, stilisering, design. Därmed minskar betydelsen av den kapacitet som var bestämmande för den traditionella och moderna självframställningen, nämligen minnet. Rekonstruktion lämnar plats för konstruktion. Jag skall antyda detta samman-

hang med två exempel, Claus Beck-Nielsen och Martina Lowden.

Claus Beck-Nielsen: identificeres i flæng som: skuespiller, dramatiker, författare, musiker, konstner, performer, librettist, teateranmelder, provokatör mm. (aldrig 'menneske'). De forskellige betegnelser, der knyttes til Claus Beck-Nielsen, tilhører alle kategorien eller avisektionen 'kultur'.

Så står det i samme Beck-Nielsens "biografi" *Claus Beck-Nielsen* (1963-2001), publicerad i Danmark 2003. (Själv)karakteristiken är rubricerad "Mediernes kategorisering eller identifiering" och författaren vill tydligen lasta "media" för sin mångfaldiga sociala identitet. "Media" i form av dagstidningar spelar också en stor roll i skildringen av det som är bokens avgörande händelse: hur Beck-Nielsen försöksvis lägger av sitt "Beck-" och blir "Claus Nielsen", en figur på Köpenhamns gator utan hemvist, identitet, minne eller personnummer. Beck-Nielsen tycks ha företagit denna reduktion som ett slags socialt experiment under kontrollerade former och med stor uppbackning av "media". Bokens första och längsta del dokumenterar Beck-Nielsens experiment med hjälp av tidningsklipp och dagböcker, därefter följer förklaringar. Claus Beck-Nielsen citerar sig själv från en artikel som beskriver hur han förvandlade sig till en "fiktiv" och identitetslös Nielsen:

Skabt af biografisk materiale fra forfatteren, skuespilleren etc. Claus Beck-Nielsen, (hans krop, tøj, biografi og personlige data), men frarøvet dennes mest karakteristiske navnetræk 'Beck-', personnummer og den præcise erindring af fødselsdato, skoler og slægtninge.

Men boken är också ett slags roman med en utveckling och en plot, som består i att Beck-Nielsens experiment utlöser en kris i hans normalliv som resulterar i att han separerar (separeras) från hustru och barn och till slut också från sig själv som Beck-Nielsen för att bli Claus Nielsen. Beck-Nielsen försvinner – därav dateringen i bokens titel. Fiktionen blir verklig. Eller verkligheten blir fiktion.

Man kan lugnt konstatera att Beck-Nielsens bok aktualiserar en rad inslag i den självframställande litteraturens tradition: *både-och-förhållandet* mellan fiktion och verklighet, spelet mellan författaren själv och det själv han beskriver, minnets roll för identiteten, identitetens sociala konstruktion, uppbrottet från normallivet som självframställningens motivering. T.o.m. exilen spelar in: för en utanförstående förefaller Beck-Nielsen visserligen "pæredansk", som man säger, men som den fiktive Nielsen dyker han upp på ett tåg från Tyskland och som Beck-Nielsen försvinner han på bokens sista sida i riktning Tyskland. Därmed är också ett motiv namngett som gör att denna bok skiljer sig

från alla tidigare exempel på självframställning: *försvinnandet*. Och jag vill lägga till ett inslag, som inte varit okänt tidigare men som i detta fall blivit prominent: självframställning som *performance*.

Beck-Nielsens experiment innebär ju att han spelar den Nielsen som han slutligen blir. Spelets performance upphäver den klassiska distinktionen fiktion/verklighet och Beck-Nielsens version kombinerar samtida bildkonstnärers iscensättningar med den litterära traditionen. Jag tänker exempelvis på Tracey Emin och Sophie Calle, två bildkonstnärer som båda drar in litterära element i sina själv-i-scen-sättande "installationer" och skapar bilder (eller "koncept") med starka inslag av anekdot och berättelse. Det är fråga om en stark tradition i modern bildkonst som åtminstone går tillbaka till Joseph Beuys. Associationen till samtidskonsten och till Beuys stärks av att Beck-Nielsen som uteliggaren Nielsen förgäves försöker få "bo" i ett utställningsfönster och att han som hemlös Beck-Nielsen faktiskt också övernattar på ett konstgalleri och därmed gör sig själv till ett konstobjekt med en gest som Beuys prövade ut redan på 1960-talet.

Minst två teknologiskt betingade inslag i dagens visuella kultur, båda med självframställande implikationer, verkar dra en gräns som säger att det var annorlunda förr: digitaliseringen av bild och ljud samt framväxten av Nätet. Digitaliseringen av bild och ljud

och fotografi betyder inte bara att vi tar fler fotografier av oss själva och av andra utan att vi har fått tidigare oanade möjligheter till att manipulera, lagra och sända såväl ljudsekvenser som bilder. Och Nätet har gett möjlighet till den personliga nät-sidan, något som alltför använder som medium för att presentera, kommentera, utveckla och sprida sig själv i en elektronisk dagbok, en *blogg*. Mitt sista exempel anknyter till detta fenomen: *Martina Lowden*, som 23 år gammal debuterade 2006 med romanen *Allt* på drygt 600 sidor. Den är utformad som en dagbok, påbörjad i vecka 15 2003 och avslutad i vecka 14 2006, innehåller således "allt" som samlats under tre år: vardagsnotiser, inköpslistor, observationer, funderingar, familjeglimtar, vänsamtal, inventarieförteckningar, litteraturlistor, lästa och olästa böcker, citat.

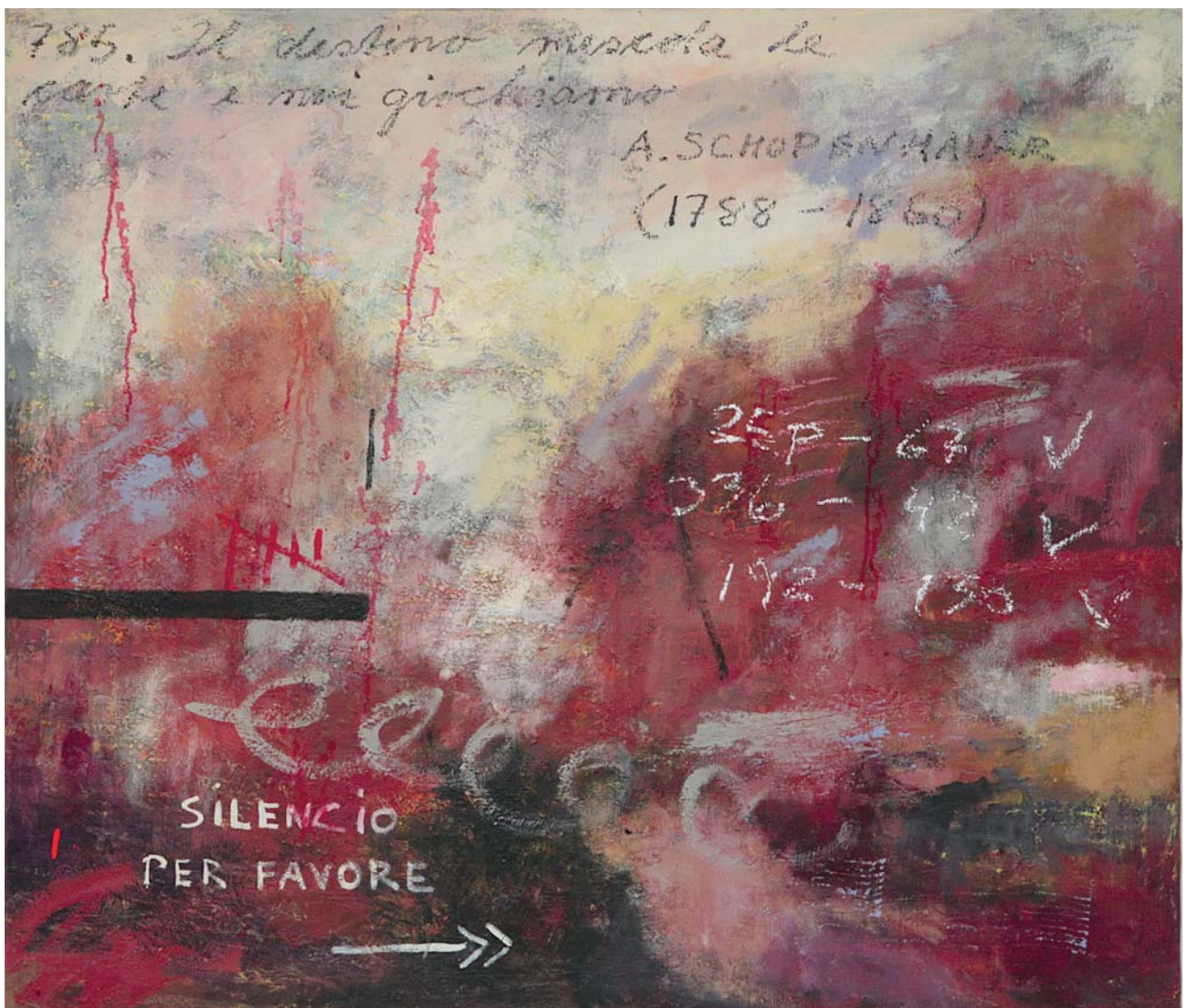
Här finns med andra ord "allt" som utmärker vilken idogt genomförd blogg som helst – men med den utmärkta distinktionen att "allt" är litterärt bearbetat. Resultatet kan likna dagboksprosa men det kan också, ibland, likna poesi men är varken eller. Eller både och. Lowden eftersträvar närvaro – dagboksformen gör oundvikligen just det – men hennes närvaro är sällan intim. Hon verkar faktiskt sikta till att kon-

struera sig själv som litteratur: en litterärt förmedlad och förvandlad närvaro. Hennes manifest personliga text är samtidigt egendomligt distanserad och opersonlig; jag tror att hon därmed illustrerar en tendens: att den klassiska distinktionen mellan privat och offentlig person lämnar plats för en privatiserad offentlig person, som i det här fallet är en litterärt stiliserad *persona*.

Detta inviterar till den kulturhistoriska spekulation som jag antydde inledningsvis: om den medialt betingade förvandlingen av vår livsvärld. Beck-Nielsen skriver om försvinnandet, Lowden om närvaron, både konstruerar en litterär persona. Historien är inte längre den litterära självframställningens privilegierade område, minnet inte längre dess främsta redskap. Rekonstruktionen av förlorad tid har ersatts av estetiserade konstruktioner av ny tid och nya personligheter.

Litteraturliste:

Arne Melberg: *Självskrivet. Om självframställning i litteraturen* (2008).

Livsværk – det selvbiografiske i ny dansk litteratur

Det er indlysende, at det selvbiografiske og selv fremstillende taler til gymnasielever der selv i høj grad er i færd med at konstruere sig selv. Den nutidige hjemlige litteratur beskæftiger sig mest i retro- men også i nutidsperspektiv med det konkret selvkonstruerende og er derfor, som Peter Jensen og Claus Christensens viser i denne artikel, oplagt som tema i danskundervisningen.

Af adj. Peter Jensen & Claus Christensen

"En selvbiografi er aldrig andet end iscenesættelse", hedder det et sted i Morten Sabroes bog *Du som er i himlen* (2007). Med udsagnet antyder Sabroe, at selvbiografien ikke altid bør tages direkte på ordet. Selvom vi læser erindringsbøger og selvbiografier referentielt, med henvisning til virkelige steder, hændelser og personer, bør vi huske på, at forfatteren kan fortolke, fordreje og måske ligefrem forvanske begivenheder, fx så de passer til det image, forfatteren ønsker frem i offentligheden.

En af de forfattere, der virkelig forstår iscenesættelsens kunst, er multikunstneren, dramatiker og journalisten Claus Beck-Nielsen. I december 2000 forklædte han sig som den hjemløse Claus Nielsen, manden uden personnummer, og drev især gæk med de sociale myndigheder i København. Forfatteren udgav efterfølgende *Claus Beck-Nielsen (1963-2001) – En biografi* (2003), som består af blandt andet interviews med den hjemløse Claus Nielsen – interviews, som journalisten Claus Beck-Nielsen selv skrev til Dagbladet Information. Bogen lader på den måde sin forfatter træde ind og ud af sin egen "virkelige" identitet i et projekt, hvor sandhed og løgn konstant leger kispus med hinanden.

I antologien *Livsværk – det selvbiografiske i ny dansk litteratur* præsenteres en række selvbiografiske værker fra de seneste 20 års litteratur. Genremæssigt er der både tale om værker, der benævner sig selv "selvbiografi" eller "erindringer", men også værker, der på titelbladet har "roman" stående. Fælles for teksterne er,

at de placerer sig i et transitsted mellem fiktion og fakta, men også at de ofte udfordrer grænserne mellem det private og det offentlige.

Begge dualismer kom i spil, da Jørgen Leth i 2005 udgav sin erindringsbog *Det uperfekte menneske*. Leths beskrivelser af sit erotiske forhold til en 17-årig haitiansk pige skabte en sjældent set ophedet debat. Journalisten Maria Cuculiza tog i et læserbrev bogen direkte på ordet, og gik så vidt som til at kalde Jørgen Leth for "en gusten dansk gris med slap hud og grå dinglepik" og beskyldte endda i samme læserbrev Leth for at "have skabt en barneluder". Flere forfattere og litteraturkritikere tog derimod Jørgen Leth i forsvar, idet de plæderede for, at bogen måtte læses med skyldig hensyntagen til dens fikcionalitet. Tania Ørum og Laura Louise Schultz fremhævede fx i et læserbrev, at Leth jo ikke var den første forfatter, der "i tidens løb [har] eksperimenteret med at sløre grænserne mellem det fiktive og det biografiske". Debatten fik alvorlige konsekvenser for Jørgen Leth, der måtte afstå flere hverv, heriblandt sit arbejde som cykelsportskommentator for TV2 og posten som konsul på Haiti.

Selvom diskussionen om *Det uperfekte menneske* på mange måder må siges at være usædvanlig, sker det, at selvbiografier og erindringsbøger giver anledning til offentlig debat. I *Livsværk – det selvbiografiske i ny dansk litteratur* får læseren mulighed for at få indsigt i debatterne. Da Knud Romer året efter udgav den selvbiografiske roman *Den som blinker er bange for døden*, reagerede barndomsvennen Georg Græsholt med et åbent brev i Weekendavisen. I brevet beskyldte

Græsholt romanen for at fordreje sandheden om deres fælles opvækst. Bl.a. blev Romer beskyldt for at skildre bysbørnene fra Nykøbing Falster på en nedværdigende måde, der ikke stemte overens med Græsholts opfattelse: "Den by er faktisk ikke kun fuld af røvhuller...", skriver han i brevet.

Debatterne kan i danskundervisningen blandt andet bruges til at diskutere genreforhold. Selvbiografiske bøger bringer ofte på samme tid to læserkontrakter, fiktionskontrakten og virkelighedskontrakten, i spil. Det gør det vanskeligt at afgøre, hvad der skal læses som en fiktiv fortælling, og hvad der skal læses referentielt. Måske skal man som læser acceptere, at begge kontrakter i visse tilfælde endda må afvises. Det er i hvert fald den pointe, litteraturforskeren Poul Behrendt fremfører i sin bog *Dobbeltkontrakten* (2006).

Antologiens 12 forfattere leger alle med det selvbiografiske. I nogle tilfælde overskrider denne leg selve værket. Forfattere som Claus Beck-Nielsen og Gordon Inc. slører på performance-agtig vis grænserne mellem det fiktive og det biografiske. I Gordon Inc.'s tilfælde er det oplagt at arbejde med forfatterens selvfremsstilling, sådan som den iscenesættes gennem brugen af forskellige medier. Ud over at læse Gordons Inc.'s *Dødsdromen* (2001), kan man nemlig se nærmere på forfatterens selvfremsstilling på hans hjemmeside og analysere de videofilm, som han har produceret om sig selv.

Et forløb om selvfremsstilling kan således nemt kombinere danskfagets litterære og mediefaglige del. Eleverne

kender selv til mediefænomener, hvor faktuelle elementer blandes med fiktionen samtidig med, at grænserne mellem privat og offentligt udviskes. Reality-programmer som fx *Big Brother* eller *Paradise Hotel* er velkendte eksempler på tilsvarende fænomener. Også internet-fænomenet *Facebook* viser nye veje for selvfremsstillingen.

I Casper Christensen og Frank Hvams succes-serie *Klovn* bygges virkelighedsreferencen ind som et afgørende virkemiddel. Serien er lavet som en pastiche på ugebladens snagen i de kendtes private liv. Figurerne i tv-serien hedder det samme som skuespillerne, og der er sikkert ligheder, men (forhåbentlig!) ikke identitet, mellem de biografiske personer Christensen og Hvam, og den rolle de har i serien.

Facebook, reality-tv og Klovn er en del af elevernes mediekulturelle ballast. I introduktionen til *Livsværk – det selvbiografiske i ny dansk litteratur* udnyttes denne viden til at præsentere eleverne for et begrebsapparat, der kan perspektivere læsningen af vor tids selvbiografiske værker.

Det er ikke kun i filmindustrien, at man er bevidste om, at varebetegnelsen *Based on a true story* sælger. At vi så ikke altid kan afgøre, hvad der er virkeligt, og hvad der er det pure opspind, er en af de udfordringer, vi må leve med i vores tid.

Undervisningsforløb, der tager udgangspunkt i det selvbiografiske er oplagte for perspektiverende diskus-

sioner af identitet, tidsånd, etik, genreforhold og selvfremsstilling i en senmoderne medietid. Følgende undervisningsideer kan forhåbentlig inspirere til videre arbejde med emnet.

- Begynd evt. et forløb om selvfremsstilling med elevernes egen livshistorie og lad dem skrive erindringsstykker, cv, facebook-profiler, ansøgninger eller andre typer af selvfremsstillende tekster. Hvad skal med i hvilke typer tekster? Hvor går grænsen mellem privat og offentligt? Hvordan fremsstiller vi os selv "frontstage" og "backstage"?
- Begynd med et medieværk, der blander fiktive og virkelige elementer. Det kunne være Klovn eller reality-tv. Udnyt dermed elevernes naturlige kompetencer til at aflæse dobbeltkontrakter – og lad det være en indgang til arbejdet med det selvbiografiske.
- Lav et forløb om forfatteres selvfremsstilling i interviews, på tv, på nettet og i de selvbiografiske tekster. Læs fx Gordon Inc. og Claus Beck Nielsen. Tjek førstnævntes hjemmeside og vurder selvscenestættelsen. Læs Claus Beck-Nielsen og diskuter forholdet mellem liv og værk samt forfatter og værk. Kan perspektiveres til avantgardekunsten.
- Læs først Erling Jepsens roman *Kunsten at græde i kor* ud fra en fiktionskontrakt, læs derefter inter-

views med forfatteren og diskuter, hvad det betyder for vores læsning af romanen, at den (måske) er temmelig selvbiografisk.

- Lad de selvbiografiske tekster indgå i et emne om barndom og opvækst. Hvilke motiver har forfatterne for at skrive selvbiografisk? Læs Per Højholts: *Jeg har ingen barndom*. Er det overhovedet muligt at skrive om sin barndom?
- Lav i rollespilsform en retssag med anklagere og forsvarere på baggrund af Kristian Ditlev Jensens *Det bliver sagt* eller Jørgen Leths *Kokkens datter*. Diskuter på den baggrund etik, æstetik og genreforhold.
- Et litteraturhistorisk overblik: Hvordan har genren udviklet sig? Fra Leonora Christine over H.C. Andersen til Gordon Inc. Med inddragelse af de forskellige litteraturhistoriske perioders karakteristika og med særligt fokus på subjektet og opfattelsen af litteratur.
- Sammenlign litterære selvbiografier fra antologien med klip af selvbiografier af fx Stig Tøfting, Lars Larsen eller B.S. Christiansen. Diskuter hvorfor selvbiografier fascinerer.

God fornøjelse. Antologien *Livsværk – det selvbiografiske i ny dansk litteratur* udkommer på Daneklærerforeningens forlag til december.

Absolute love 10

Af Jens Blendstrup
forfatter. Frode (i frodegruppen40) Og ulejlighedsdigter. (poet med festsange inkluderet)

Det er en dejlig torsdag aften midt i den dejlige vinter.
(diskostrubelyd med mund) Byen er fuld af forfrysninger og turboliv. (diskostrubelyd med mund) Dér kommer der en dreng. Og der kommer der minsandten en pige. De mødes på Rådhuspladsen. Han er i et blåt sæt, med skjorte, hun er mere grøn og naturlig.
(diskolyd)

- Heeeej babe
- (strubelyd)
- Er det mig du taler til?
- (strubelyd)
- you you and only you!
- (strubelyd)
- Hvad så?
- (strubelyd)
- Hvad så hvad?
- (strubelyd)
- Ja hvad så – Er du med på noget?
- (strubelyd)
- Med på hvad?
- På at feste?
- Skrid Frands!
- Jeg hedder altså ikke Frands jeg hedder Brian!
- Som om det var bedre. Det anede mig
- (strubelyd)
- Hvad siger du?!
- JEG SIGER DET ANEDE MIG!
- (strubelyd)
- Jeg kan simpelthen ikke høre hvad du siger babe
- SÅ SKRU DA FOR HELVEDE NED FOR MUSIKKEN!
DET LYDER JO AD HELVEDE TIL!
- (strubelyd)
- Det kan jeg ikke, jeg er født med det.
- Født med det!?
- (strubelyd)
- Ja desværre. Jeg kom til verden med subwoofer og ekstra baseeffekt. Min mor skreg og holdt sig for ørerne. Min far gav sig til at danse, Jeg er født med det! Anlægget sidder i min tinding.
- (strubelyd)
- OK!

- (strubelyd)
- Det er jo ikke B og O, men jeg har en udgangseffekt på 200 watt hvis du kan bruge det til noget!
- Nej det...tror jeg ikke, siger pigen og trækker på skuldrene. Han smiler genert. Det ser ikke godt ud for Brian. Men på den anden side er det en dejlig torsdag. En rigtig nuldre-gramse torsdag. Hvor ordene sidder klar i halsens katapult. Og der ikke skal meget til romantik. Så Brian holder vejret og kaster sig hovedkulds ud i det.
- (strubelyde)
- Jeg har set dig flere gange, bor du her i nærheden?
- Pigen smiler.
- Ja jeg bor lige nede ved Tivoli...
- Ok...
- Hvad med dig?
- (strubelyde)
- Mig?
- Ja...
- Brian klør sig i sit brintoverilte fipskæg.
- Jeg bor i en lydisoleret Etter på Jagtvej, siger Brian og fortsætter, hvor han slap med en stille... (strubelyd) For det giver alt sammen rytme. Og det er om at smede, mens stemmen er varm, og Brian kan simpelthen ikke holde det i sig, selvom han måske burde, så ud kommer det af hans mund:
- Hvor ser du faktisk sød ud.
- (strubelyd)
- Tak
- Nu har han så sagt det. Og så må han jo sige mere.
- Hvad såååå?
- Hvad så hvad?
- Altså Jeg tænkte på...om...(strubelyd) vil du komme sammen eller hvad?!
- Er det ikke lidt hurtigt?
- Det ved jeg da ikke. Jeg er jo kleinsmed, du er...du er... blondine
- (strubelyd)
- Hun ler
- Det er jo ikke fordi jeg ikke kan li dig...
- Det er musikken?

Teksterne er det, jeg kalder ulejlighedstekster. Altså tekster lavet til at læse op. De findes endnu ikke i nogen bog, da der jo hele tiden kommer flere til. Jeg har et krav til mig selv om, at jeg minimum skal læse én ny tekst op til lejligheden, når jeg kommer ud og underholder. Dels gør det mig som regel mere fokuseret, men der er også en spænding i ikke at vide hvordan den virker.

Det første digt er mit forsøg på at EFTERTIDS-sikre min digtning. Et multifunktions-betydningsdigt kunne man sige, haha. Den anden er en lidt anden genre – nemlig dialogen, som jeg elsker at skrive. Genren kalder jeg vist nok for dialog for 2 uden sko. Faktisk er dialoger noget af det, jeg har det lettest med, fordi man kan rode sig ud i de skrækkeligste ting, når man står og snakker. Ofte starter mine dialoger faktisk også med et direkte citat fra noget, jeg har hørt eller opsnappet i en bus. Det er umuligt at skabe en troværdig dialog – hvis ikke jeg har lagt ”tonen” først, og altså tyvstjålet fra virkelighedens busser hjem fra arbejde. Men jeg skal nok ikke begynde at fortolke mine tekster. De taler jo fint nok selv.

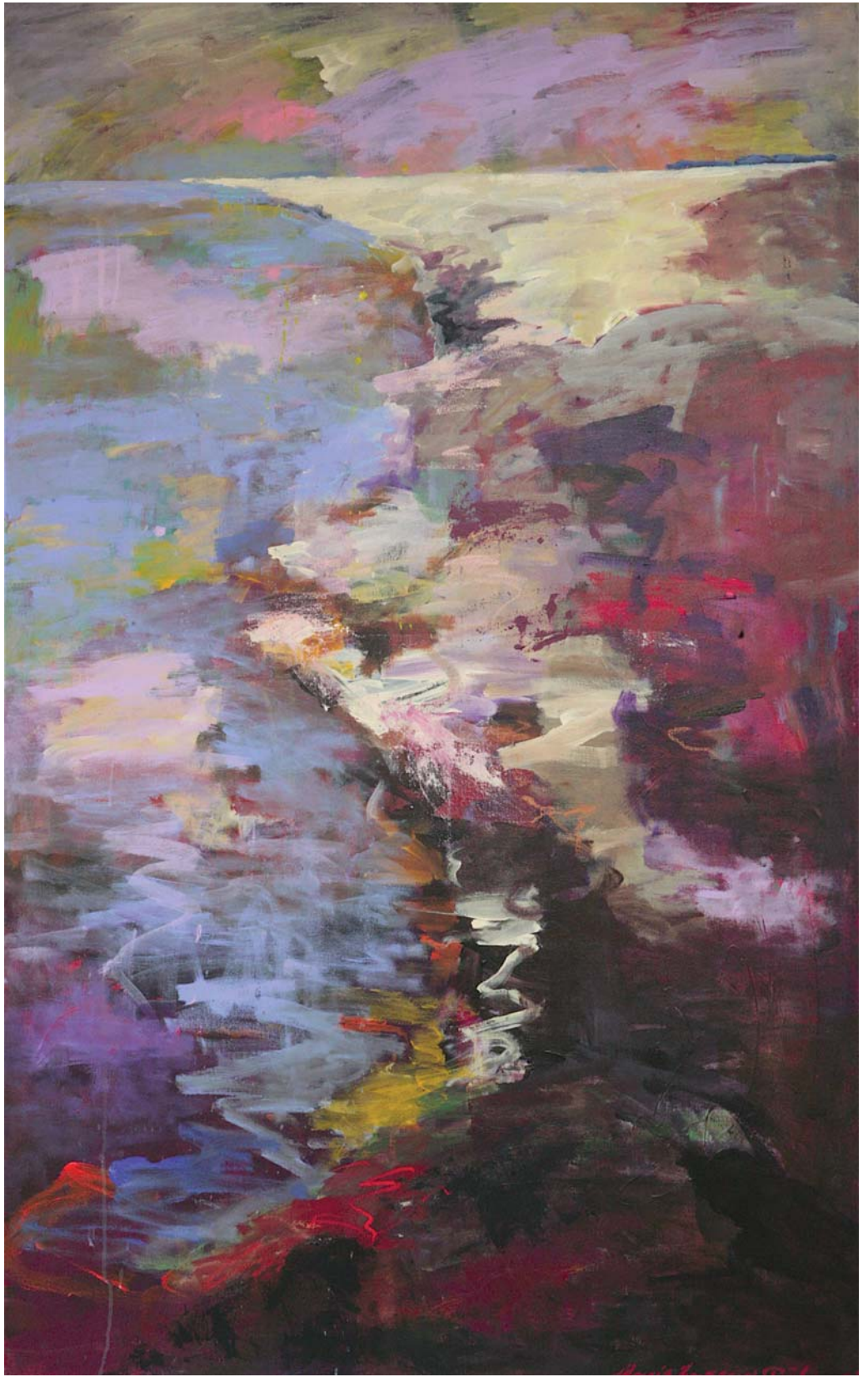
- Ja...det er det nok...For at være helt ærlig så tror jeg ikke jeg kan elske med dig når du banker sådan derud af...bliver det værre når du er ophidset?
- (strubelyd)
- Ja...så får den lige en tand til.
- (strubelyd)
- De kalder mig Boogie-Brian!
- Boogie- Brian?
- Ja!
- Ved du hvad Boogie Brian...for at være helt ærlig...
- Der er ikke noget at være bange for! Jeg er god nok!
- Jeg er da heller ikke bange, jeg tror bare jeg får spat på et eller andet tidspunkt!
- (strubelyd)
- Hvorfor dog det?!
- (strubelyd)
- Fordi...jeg tror bare vi er for forskellige, det er det hele
- Det er noget du tror babe! Det er noget du tror! Du aner ikke hvor tæt vi er på hinanden, i virkeligheden er vi (viser det med hånden) så close! ...du har jo også din lyd...
- Har jeg?! Det tror jeg ikke, jeg er mest til klassisk...
- Believe me...jeg kan se det på dig...skal vi lade det komme an på en prøve?
- (strubelyd)
- Hvordan?
- Jeg nøsser dig i øret og du laver lyd, skal vi vædde...
- Det kan vi da godt...
- Så kom lige her over...
- (strubelyd)
- Og hvad så...
- Så suger Boogie Brian lidt! Sååådan. (strubelyd)
- Ungdommen mødes. Hjerterne slår. De kysser. Et langt kys. 2 minutter. Banantyggegummi blandes med jordbærsmag. Prince light med ultra light. Big Mac med Mc Feast. Alt er som det skal være. Drengen kysser som en kleinsmed. Pigen kysser som en fræk blondine. Aftenen er dejlig. Rådhuspladsens luksuslys. Torsdagsgalskab og dagen før fyraften. Åh. Pigen spjætter og udbryder sagte:
- I WANNA SUCK ON YOUR LOLLYPOP!
- (STRUBELYDE)
- Hvor vildt! Var det mig?
- Yes babe!
- Igen! Kys mig igen!
- Så gerne!
- I WANNA SUCK ON YOUR LOLLYPOP!
- Waaaaay hvor du kan lady. Det kommer fra urtiden, der var disko i urtiden, vi levede på et kæmpe dansegulv, før vi krøb på land, det er arvemassen tøs! Det rene og skære disko-kuglegen!
- (strubelyde)
- Er du sikker?
- (strubelyde)
- STOL PÅ BOOGIE BRIAN!...Lonnie...og kys mig så igen!
- Hvor ved du fra jeg hedder Lonnie...?
- Fordi alle der hedder Lonnie synger den melodi
- Gør de virkelig!?
- (strubelyde)
- Tro mig – Tag min hånd og lad os køre en tur ud langs Strandvejen, og se på et stjernesked eller to... før vi bliver gamle og går i samme træningsbukser og læser avis på hovedet, ikke!
- Og det gjorde hun så. (Til den store guldmedajle) Strandvejen fyldtes med sindsygt inciterende larm da parret drønedede forbi på deres city-cykler. Pipfugle døde af chock. Og ruderne sprang i Kokkedal. Men Lonnie og Brian hyggede sig. Og de levede lykkeligt til deres dages diskoende. Forholdet varede i over en uge. Så fik Lonnie tinitus, og Boogie- Brian brændte varm på en der hed Thora, som sang Bjørn Tidemand når de lå i ske.
- I WANNA SUCK ON YOUR LOLLYPOP (strubelyde)
-

Digt til eftertiden/ Det må du bestemme// digt til gymnasie-antologien

Af Jens Blendstrup

forfatter. Frode (i frodegruppen40) Og ulejlighedsdigter. (poet med festsange inkluderet)

DETTE DIGT KAN TOLKES PÅ 37 MÅDER
DETTE DIGT HANDLER OM BÅDE VEJR OG VIND OG IMPOTENS
LINIE 4 TYDER PÅ HOVEDPERSONENS IMPOTENS
DETTE DIGT HAR BÅDE POESI OG ALVOR OG FORSTEMTHED
DETTE DIGT ER ET MÆGTIGT FORSVAR FOR DEN FRIE VERDEN
DETTE DIGT ER INTROVERT OG EKSTROVERT OG VANSKELIGT AT AFGRÆNSE
DETTE DIGT ER I VIRKELIGHEDEN LÆNGERE END SINE 24 LINIER
DETTE DIGT RUMMER BLA. EN PRAGTFULD UDSIGT TIL DELFINER
DETTE DIGT HAR OMRÅDER DER ER UDLAGT TIL SOMMERHUSE
DER ER TEGN PÅ FUNDAMENTER OG BYGGEAKTIVITET I LINIERNE 2 OG 8
LINIE 6 TYDER PÅ EN VIS FORNEMMELSE FOR KAFKA OG SCHADE OG RIMBAUD
OG ET STED ER DER EN MAND DER SPØRGER EN STEWARDESSE OM HUN ELSKER HAM, HVORTIL HUN
SVARER TJA. BESTEMT, PÅ MANDAG.
HVIKLET MÅ TOLKES SOM ET VIST TEGN PÅ FLERTYDIGHED
DETTE GIVER DIGTET EKSTRA POINT
DETTE FÅR OS TIL AT REJSE OS OG KLAPPE
LÆNGE LEVE DETTE DIGT
DETTE DIGT SKAL INDGÅ I EN ANTOLOGI
DETTE DIGT ER CENSORS YNDLINGSDIGT
DETTE DIGT KAN BRUGES TIL DRAGEFLYVNING
(DETTE DIGT ER MARCIPAN
DETTE DIGT ER BOGØ-CHOKOLADE))
DETTE ER ET LARGE DIGT
DETTE DIGT ER BREDT NOK TIL DET HELE

Nyt fra fagkonsulenten

Justering af prøven i skriftlig dansk på HF med virkning fra maj 2009

Af Susan Mose

Når dette nummer af Dansk Noter udkommer, skulle alle gerne være orienteret om den justering af den skriftlige prøve i dansk på hf, som blev udmeldt til skolerne d. 30. august 2008. Ordlyden i det følgende er identisk med det følgebrev, som rektorer og forstandere blev bedt om at sikre sig, at alle danskklærere blev gjort bekendt med.

Der har været rettet en del kritik mod kompleksiteten i opgavesættene i skriftlig dansk på HF. Denne kritik afspejler sig også i Evalueringsinstituttets (EVA) rapport om danskfaget på HF, som blev offentliggjort i foråret 2008. EVA peger på to konkrete tiltag, som kunne forbedre prøven:

Det er vigtigt at kravene til genrer og målgrupper ikke bliver så komplekse, at de virker som en blokering for kursisterne i forhold til at gå i gang med at skrive.

Det bør derfor overvejes at reducere genrerne til tre (...). Desuden vil det lette på formkravene hvis alle tekster forudsættes ukendt af adressaten.

På baggrund af disse anbefalinger, samt dialog med danskklærere og det faglige miljø, er følgende to justeringer gennemført med virkning fra maj 2009:

1: Genrerne reduceres fra fire til tre

- Det analyserende oplæg
- Den introducerende artikel
- Den argumenterende artikel

Som figuren illustrerer, er de to første genrer bevaret, mens den kommenterende og den diskuterende artikel er fusioneret til den argumenterende artikel. Ved at slå den diskuterende og den kommenterende genre sammen til én argumentationsgenre skabes der mulighed for, at kursisten både kan opfordres til at fremlægge andres meninger afbalanceret og selv tage stilling og begrunde sit standpunkt nærmere. Herved overflodiggøres den noget flydende grænse mellem den diskuterende genres fremlæggelse af (mest) andres og (i mindre grad) egne synspunkter samt den kommenterende genres fremlæggelse af (mest) egne og (i mindre grad) andres synspunkter i de artikler, som skal behandles.

Når det ikke, som foreslået af EVA, er den introducerende artikel, der er udgået, skyldes det flere faktorer. Den introducerende artikel er den mest markante genrefornyelse i reformen, og det er den genre, der mest direkte og vedholdende sætter formidlingsaspektet i centrum. Hele konceptet i den skriftlige eksamen efter reformen lægger op til denne genre, da hæfternes temaer er danskfaglige emner, som der oplagt kan skrives introducerende artikler om. Genren knytter på den måde også fint an til den daglige undervisning – kursisterne kan direkte bruge deres viden fra undervisningen. Samtidig er det den mindst akademiske af de fire genrer og den, kursisterne med størst sandsynlighed vil få brug for efter skolen, både mundtligt og skriftligt. De har også forholdsvis let ved at tilegne sig den. Dette afspejler sig tydeligt i kursisters præstationer. Til sommereksamen i 2008 valgte knap 1/5 af kursisterne den introducerende artikel og karaktergennemsnittet var 5,42, mens det var henholdsvis 4,58 og 4,81 for den analyserende oplæg og den diskuterende artikel (baseret på optælling af 100 hold). Samme mønster gjorde sig gældende ved sommereksamen i 2007. Kursisterne laver altså gode præstationer i denne genre.

2: Læserforudsætningerne harmoniseres – tekstmaterialet skal nu i alle opgaver forudsættes ukendt for modtageren.

Undertegnede har i samarbejde med opgavekommissionen opdateret en række centrale dokumenter om skriftlig dansk på HF, således at justeringen også i praksis kan opleves som en lettelse for både kursister og dansklærere. Disse dokumenter findes på danskfagets HF-side på www.uvm.dk (http://us.uvm.dk/gymnasie/fagene/dansk/ny_hf.htm?menuid=15)

Der er tale om følgende tekster:

1. Revideret undervisningsvejledning med virkning fra maj 2009 (kun afsnittet om skriftlig eksamen er ændret i forhold til den tidligere version)
2. Kursistvenlig beskrivelse af de tre genrer. *Bemærk, at denne forside findes i afsnittet om skriftlig eksamen i den reviderede undervisningsvejledning.*

3. Ny censorvejledning for skriftlig dansk på HF fra maj 2009 (som det fremgår, vil dokumentet i januar 2009 blive suppleret med et kapitel, hvor tre besvarelser – en fra hver genre – bedømmes)
4. Nye printvenlige opgaveforsider til fire af de seneste års eksamenssæt, som tager højde for justeringen. Disse kan udleveres til kursisterne sammen med de sæt, som skolerne har liggende. *Bemærk, at opgaveforsiderne ligger som bilag i censorvejledningen.*

Evaluering af skriftlig eksamen i dansk på STX og HF 2008

Et bredt udsnit af HF-censorerne samt alle STX-censorer har medvirket i evalueringen af skriftlig eksamen 2008. Evalueringerne blev lagt på nettet d. 26. august. De kan hentes på følgende side: <http://us.uvm.dk/gymnasie/almen/eksamen/evaluering-skr-opgaver.htm?menuid=1530>. Rapporterne samler op på censorernes tilbagemeldinger. Derudover bringes karaktergennemsnittet for den pågældende eksamen, suppleret med en sammenligning med gennemsnittet sidste år.

I rapporterne findes endvidere et afsnit med Råd og Vink, som lærerne kan lade sig inspirere af.

To reklameindslag

1. Det er ikke nogen hemmelighed, at faget godt kunne bruge flere skriftlige censorer. Kolleger, der er interesseret i at fungere som skriftlig censor på enten SSO/SRP eller skriftlig eksamen i dansk er meget velkomne til at sende en mail til mose@uvm.dk. Angående skriftlig eksamen i dansk skal det understreges, at man ikke længere beskikkes særskilt til enten at være hf- eller stx-censor.
2. Som annonceret i et tidligere nummer af Dansk Noter, udkommer der med jævne mellemrum et nyhedsbrev fra fagkonsulenten. Nyhedsbrevene kan findes på danskfagets EMU-sider. Men det er også muligt at abonnere på nyhedsbrevene, således at de automatisk sendes til en mailadresse. Tilmeldingen foretages på følgende side: <http://www.emu.dk/gym/fag/da/nyheder/index.html>

Med venlig hilsen Susan Mose (fagkonsulent)

Hvor gik danskfaget hen, da gymnasierereformen gik ind?

– den første mundtlige og skriftlige eksamen 2008 er i hus.
Forsøg på en statusopgørelse vedrørende mundtlig dansk

*Axel Bisgaard Jensen, Langkær Gymnasium og HF.
Underviser i dansk og samfundsfag.*

Ved eksamen i maj-juni måned 2008 var jeg så "heldig", at 22 af mine elever i 3y blev trukket ud til at skulle til mundtlig eksamen i dansk. 13 litteraturspørgsmål, 8 sproglige spørgsmål og 4 mediespørgsmål skulle dermed udarbejdes for første gang ved studentereksamen afholdt efter de store ændringer, som gymnasierereformen har været. Litteraturspørgsmålene kunne ikke være noget problem – troede jeg (det har jeg prøvet masser af gange), altså startede jeg med mediespørgsmålene og sprogspørgsmålene, der er de nye stofområder. Jeg tør slet ikke nævne, hvor lang tid det har taget at udarbejde disse spørgsmål, og selv litteraturspørgsmålene tog sin tid, fordi fokus skulle overvejes og formuleres.

Denne afholdelse af mundtlig eksamen i dansk (stx) har givet anledning til de følgende overvejelser over, hvad der er sket med danskfaget i forbindelse med gymnasierereformen.

Sagt uden omsvøb: Jeg kunne ikke sende mine elever til mundtlig eksamen i saga, folkeviser, barok m.v., for dertil var der ikke blevet undervist grundigt og omfangsrigt nok. Holberg: Tja! Derimod var romantik og det moderne gennembrud OK. Johs. V. Jensen: ja, men ikke helt på samme måde, idet hverken Interferens eller

Columbus kunne bruges denne gang. Futurisme var gennemgået godt, Tom Kristensen? Tja...? og så et stort spring hen over den tynde is og op til Seeberg, postmodernisme og nyeste tid. Sådant var situationen: Der var "huller" og tynd is sammenlignet med tidligere tiders danskundervisning. Dette var selvfølgelig ikke overraskende, for jeg (og mange andre dansklærere?) havde jo kun brugt 50% af den tid til litteraturlæsning, som jeg plejede.

Så var der forberedelse af spørgsmål til de nye stofområder, sprog og medier! Formelt set ikke nye stofområder i faget, men reelt nye, idet den nye 3:2:1-regel har forpligtet os på disse stofområder, hvilket afgørende har ændret praksis, er jeg overbevist om!

Det blev ved min udformning af spørgsmålene til eksamen tydeligt, at undervisningen (som jeg stort set havde fordelt efter princippet om 3:2:1) ikke kunne matche tidligere tiders litteraturundervisning, men på den anden side, så var eleverne blevet lige så gode tekstlæsere. De havde blot ikke læst så omfangsrigt som tidligere.

"Problemet" ved undervisningen i sprog har været at bibringe stoffet en indholdsmæssig kompleksitet, der

matcher litteraturanalsen og fortolkningen. Løsningen var for mig blevet diskursanalyse og metafor-analyse, fordi man her kan kombinere iagttagelser af sproglige formudtryk med dybdeborende fortolkning og perspektivering.

Der er en klar risiko for, at den sproglige dimension i danskfaget – arbejdet med sprog – kan blive tyndbetnet og ikke på niveau med litteraturredelen i faget. Et eksempel på, at niveauet kan blive for lavt er "Faglige forbindelser i Dansk". Bogen faldt som lærebog på et tørt sted (tak for det!) for os dansklærere, der ikke var vant til at arbejde med sprog på den måde, som læreplanen nu kræver, men på det lange sigt skal vi udvikle en undervisning, der stiller lige så høje indholdsmæssige krav til det sproglige arbejde som til det litterære, og her kunne man efterlyse lærebogsmateriale, der kan bringe eleverne videre med mere kompleks betydningsanalyse.

Det samme gælder efter min erfaring det mediemæssige område. Man (eller jeg) kører hurtigt tør for iagttagelser af fiktionsindslag i dokumentarfilm! Eller synsvinkel-skift i nyhedsindslag. Det er ikke særligt svært, og eleverne har let ved at fange pointerne og se udtryks-elementerne, men det er først, når man går ind på fortolkningen (hvad betyder tingene?), at kompleksite-

ten i arbejdet øges. Lærebogen "Den iscenesatte Virkelighed" faldt ligesom "Faglige forbindelser i Dansk" på et tørt sted, men den er ikke dybdeborende. Den forbinder ikke i tilstrækkelig grad den dokumenterende analyse af udtrykselementerne i medieprodukterne med den komplekse afdækning af betydning. Mere komplekse medieteorier (Niklas Luhmann, Jean Baudrillard, m.v.) kunne kombineres med afkodning af billedmæssige udtryk.

Hvor gik danskfaget så hen med den nye gymnasierform? Det er stadigvæk svært at svare på, og der er mange forskellige erfaringer med det nye fag. Snarere skulle man måske spørge: Hvor er dansklærerne på vej hen? Er vi på vej til at blive lærere for elevernes beherskelse af elementære sproglige teknikker i verden? Er vi på vej til at lære eleverne mere komplekse strategier for afkodning af kunst og sprog og medier i deres omverden?

I et forsøg på at få overblik over de mest væsentlige og indgribende ændringer i danskfaget har jeg opstillet nedenstående tabel – ikke over fordele og ulemper, gevinster og tab, men over de forandringer, der er sket.

Elementer som forsvandt fra danskfaget med 2005-reformen

Dybde dimension i den grundige, nykritiske læsning af fiktionstekster. Grundig træning i læsning af litteratur i detaljen som i helheden.

Det relativt grundige arbejde med forskellige perioders litteratur fra oldtid til i dag. Det relativt grundige kendskab til litteraturhistorie som kronologisk forløb.

Ved eksamen skulle eleven demonstrere evne til selv at kunne opstille en analyse- og fortolkningsstrategi. Høj grad af selvstændighed?

Det afgørende har "altid" været den begavede analyse og fortolkning, som nogle elever har været dygtige til, fordi de har tilegnet sig de koder, som læreren underviser i, og fordi de i det hele taget har været i besiddelse af den almene dannelse, der var forudsætningen for nykritikken, men som man undgik at eksplicitere.

Elementer, som blev tilført danskfaget med 2005-reformen

Arbejdet med sprog – d.v.s. både analyse- og fortolkningsarbejde med forskellige sagprosaer OG til dels formidlingsevne (retorik i praksis)

Arbejdet med medier – d.v.s. analyse- og fortolkningsarbejde med massekommunikation (dokumentar, nyheder, reportager, underholdning). Arbejdet med TV og andre billedmedier.

Fra Almen Studieforbereelse (AT): arbejdet med metode i dansk (nykritikken, psykoanalytisk metode, dekonstruktion, oplevelsesorienteret læsning, m.v.)

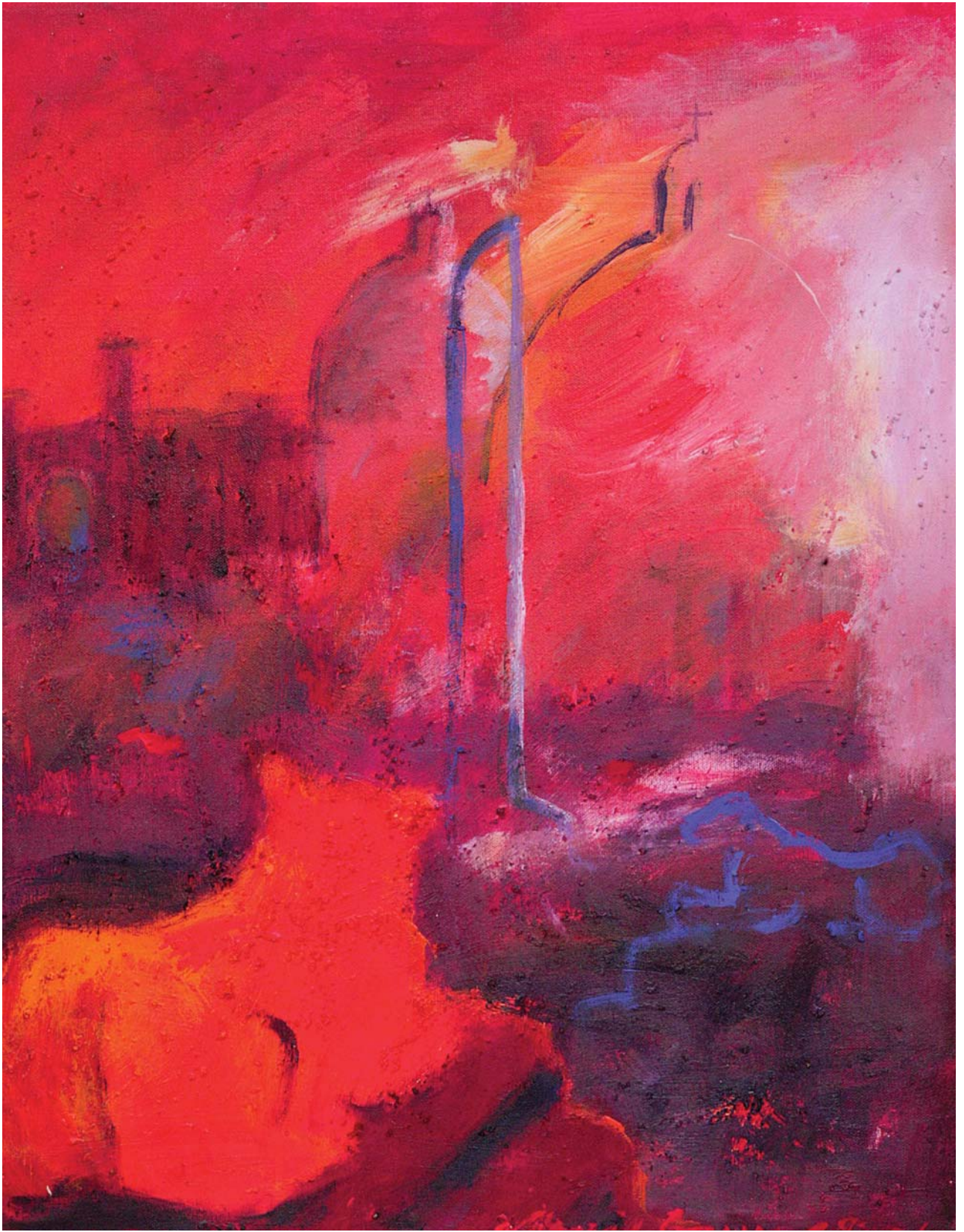
Fra Almen Sprogforståelse (AP) og fra læreplanen: Grammatik, sproghistorie, sprogfilosofi m.v. – d.v.s. tematisering af "hvad er sprog?"

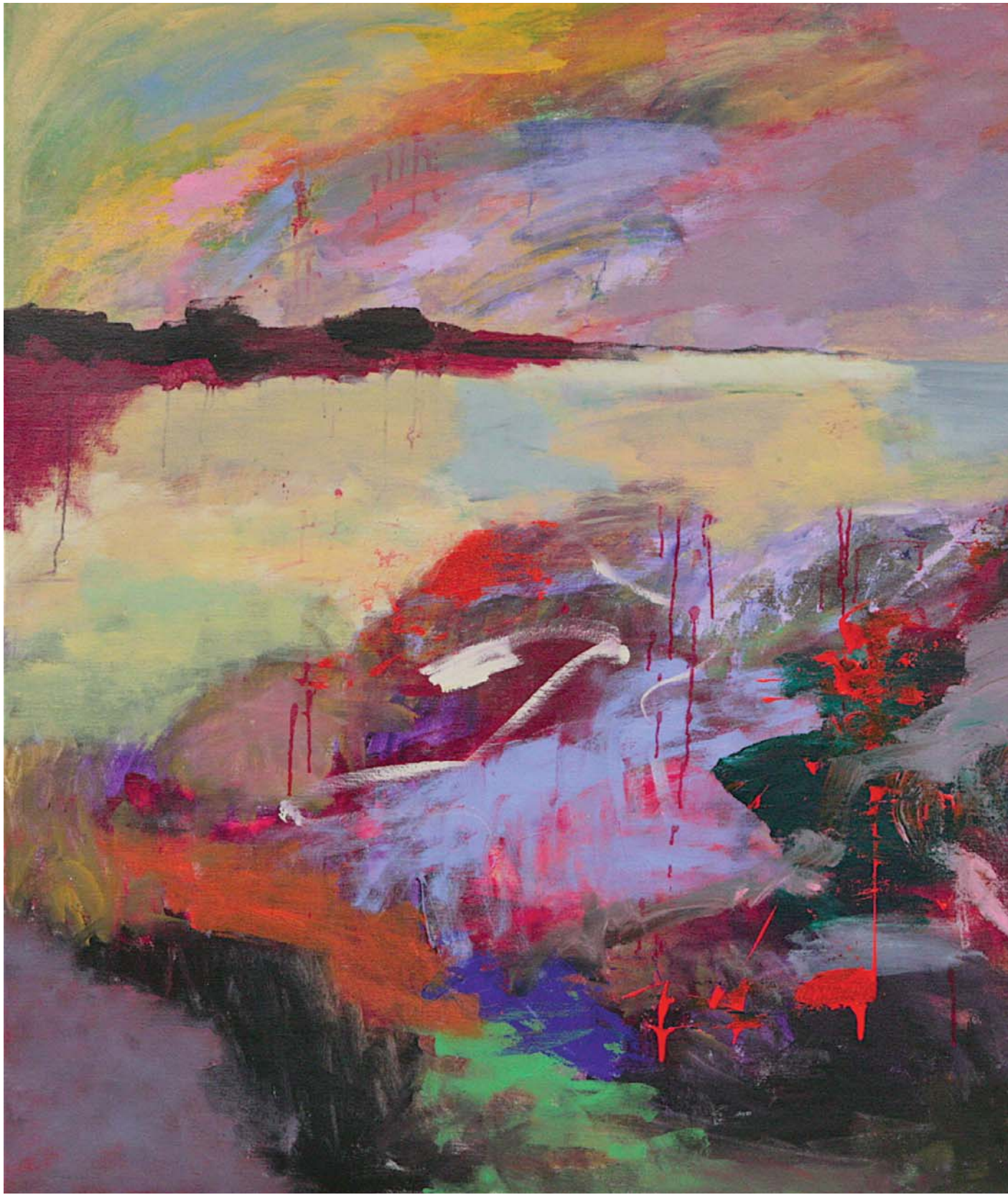
Ved eksamen skal læreren skriftligt udforme spørgsmål til hver elev, formuleret i 3 spørgsmål på de såkaldte taksonomiske niveauer. Lav grad af selvstændighed?

Eleverne bliver nu i dansk stillet over for mere eksplicite krav. De skal have en bestemt viden om stoffet, det være sig sprogfilosofi, stilistik, medieteorier, litteraturteori og litterære perioder, kendskab til metode, m.v.

Mit svar på spørgsmålene ovenfor er selvfølgelig, at dansklærerne skal blive både håndværksmestre og kunstformidlere og kritiske kulturanalytikere! Der har været en gennemgribende forandring af danskfaget i de sidste tre år, og alt i alt mener jeg, at faget har fået en ny og tiltrængt legitimering, bundet op på arbejdet med sprog og medier i nutiden. Faget er til den ene side blevet "underlagt" en samfundsmæssig instrumentali-

sering, en nytteværdi, i kraft af øgede krav om sproglig kompetenceudvikling og medieindsigt, og det er godt. Til den anden side findes der fortsat en national dannelsesdiskurs i faget, som brydes med en kritisk-refleksiv diskurs. Mit eget mål er på længere sigt at kunne kombinere den sidste med den første på et niveau, så de matcher hinanden.

Mellem galskab og visdom: Cervantes' *Don Quixote*

Af Per Olsen, mag. art.,
lektor på Vestfyns Gymnasium

Motto:

'The lunatic, the lover, and the poet,/Are of imagination all compact' (*A Midsummer Night's Dream*, V, 1, 7). 'En sindssyg, en forelsket og en digter,/består af lutter hidsig fantasi'. Shakespeare havde, som Cervantes, dyb indsigt i og udsyn over den menneskelige pendlen mellem galskab og visdom (bl.a. i Kong Lear) – men hér lagt i munden på Theseus, hertugen af Athen fra 'En skærsommernatsdrøm'.

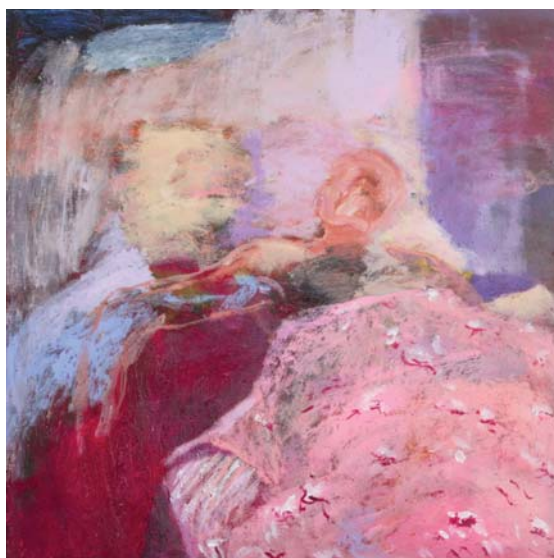
Klaus Ribbjerg begynder sit digt om 'Helten fra La Mancha' (Mytologi, 1970): 'Banker på Don Quichotes rustning/og spørger: Er du derinde endnu, gamle/holder de døren lukket visiret/klappet i får du ordentlig mad tænker/de på din byrd, din stand, din/dåd ved de hvem du er mere elsker de/dig som andet end propaganda er/du bare gammel mad i skabet man/ikke nænner at smide ud møllemand/selv rendt over ende strakt til jorden/og din væbner eksporteret til en cirkus/.'

Én af mine mange yndlingsromaner er den spanske renæssanceforfatter Miguel de Saavedra Cervantes' *Don Quixote* – kaldt alle romaners mor – den første moderne psykologiske roman, Spaniens *Illiade* og *Odyssé*. Den begynder: 'I en lille by i La Mancha, hvis navn jeg ikke lige kan huske, levede der for nylig en adelsmand af den slags, der har en lanse stående i sit våbenstativ, et gammelt skindskjold, en affældig krikke og en omstrefende mynde [...] Vores adelsmand nærmede sig de halvtreds år. Han var senet og mager, med skarpskåret ansigt, morgenduelig og glad for at gå på jagt.' (1998). I *Illustrerede Klassikere's* oversættelse lyder indledningen således: 'I det 17. århundrede boede

der i en spansk landsby en skikkelig og lærd mand, Don Quijote. Han levede i sin egen sære verden, som han befolkede med de riddere og damer, som han læste om i sine bøger. Om fornemme vovehalse og deres drabelige eventyr og kampe.' (u.å.).

Cervantes (1547-1616) skrev sin ridderroman i to dele, som udkom i hhv. 1605 og 1615*, som beskriver *Don Quixotes* tre heltetogter; den første blev en bestseller og gjorde Cervantes berømt, men ikke rig. Romanen er én blandt den mangfoldige renæssancelitteratur, der også tæller forfattere og filosoffer som Thomas More (*Utopia*, 1516), Erasmus af Rotterdam (1466-1536), Francois Rabelais (*Gargantua og Pantagruel* (1494-1553), Montaigne (1533-92), Cusanus (1401-64) og Shakespeare (1564-1616). 1500-tallet og det tidlige 1600-tal kaldes i Spanien for *Guldalderen*, 'el siglo de oro' (ligesom nogle kalder det tidlige 1800-tal, *romantikken*, for *guldalderen*), og den tæller også navne som dramatikerne Lope de Vega, Tirso de Molina og Calderón, Montemayor (med sine *hyrderomaner*), ridder- og skælmeromanen *Lazarillo de Tormes*, samt barokdigterne Góngora og Quevedo. Cervantes døde af vattersot (dvs. en sygelig væskeansamling i kroppen) i yderste fattigdom i 1616, samme år som Shakespeare.

Den biografiske baggrund for *Don Quixote* (på moderne dansk: *Don Quijote*) er den, at Cervantes kom som skatteopkræver til den lille by Argamassilla i provinsen La Mancha. Hér kom han snart i konflikt med befolkningen og blev sat i fængsel, men hævnede sig altså senere ved at skrive bogen og udstille nogle af de mangfoldige portrætter, der befolker den, satirisk.

Cervantes skrev sin bog dels som en parodi, dels som et opgør med og angreb på tidens modelæsning – de absurde ridderromaner, ikke så meget genren, men snarere ridderideologien. Den er en humoristisk og grotesk vittig skildring af romantisk idealisme overfor den barske realitet. Den tilhører genren Den pikareske roman (spansk = *pícaro*, da., *skælm*, *skurk*, *slyngel*, *kæltring*, *landstryger*), hvor helten i virkeligheden er en 'anti-helt' som fx hovedpersonen i Grimmelhau-sens *Simplicissimus* (1668) eller den 30-årige dværg Oskar i Günther Grass' *Bliktrommen* (1958).

Lad mig lige kort gribe tilbage til renæssancens humanisme, nyorienteringen i europæisk åndsliv, der søger personlighedens frie udfoldelse og en kultur på et rent menneskeligt grundlag. Bredt kan man sige, at humanismen i 15-1600-tallet er en kulturel livsanskuelse på et menneskeligt grundlag, præget af harmoni, helhedsforståelse og medmenneskelighed, som bygger på en samfundsbegrundet moral – i klar modstrid med den dogmatiske, katolske/lutheranske kirke. Desuden tog de alle afstand fra spekulativ tænkning og slog til lyd for en empirisk tænkemåde baseret på erfaring og fornuft. Endnu et fællestræk er pacifismen og tolerancen som et grundlæggende synspunkt. Flere medlemmer af denne lille, lærde, europæiske, intellektuelle elite havde et tilhørsforhold til de politiske magthavere som diplomater og rådgivere (Cusanus, Erasmus, More). Det er denne tid, Cervantes skriver sig ind i med sin roman.

Hovedpersonen Don Quixote er ridderen af den bedrøvelige skikkelse. Hans modpol er den loyale væbner Sancho Panza med hans blanding af common sense,

egoisme, kærlighed til mad og en bondes nærighed. De to er ganske vist modsætninger, men også komplementære figurer. De er blevet kaldt litteraturhistoriens mest interessante og mest vanvittige makkerskab, ligesom fx Gøg og Gokke og Fyrtårnet og Bivognen, og i en dansk litterær kontekst Holbergs Erasmus Montanus og hans bror Jakob samt barndomsvennerne Conrad og Christian i Schacks *Phantasterne*. Don Quixote er høj, ludende og tynd, Sancho Panza er lavstammet og tyk (Panza betyder for resten 'vom'). Sammen drager de gennem La Manchas tørre plateau, Don Quixote på sin radmagre hest Rozinante på jagt efter sin indbildt elskede (bondepigen) Dulzinea.

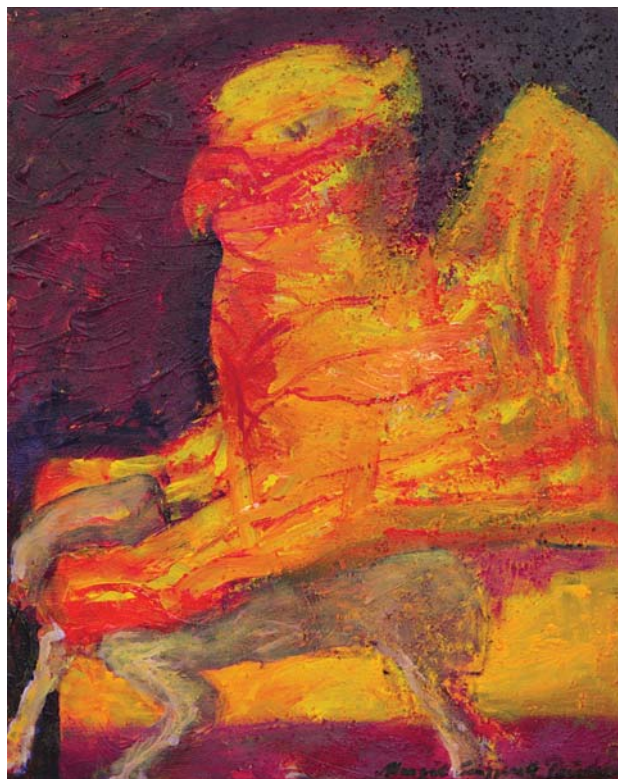
Cervantes leverer i romanen et omfattende billede af det spanske samfund omkring 1600. 1500-tallet var Spaniens politisk-økonomiske, militære, videnskabelige og kunstneriske opsving (Columbus fx) og nedgang (armadaens nederlag); men landet forblev til stadighed et feudalt samfund: kongen besidder den absolutte politiske magt, aristokratiet besidder den økonomisk-sociale magt, og der er tale om en agrar produktion (landbrug).

Der er grotesk morsomme og samtidig logisk skildrede repræsentanter for alle samfundslag: Den fornemme adel, *hidalgoerne*, dvs. den fattige og stolte lavadel som Cervantes selv tilhørte, den katolske gejstlighed, bureaukratiet med dets korrupte embedsmænd, soldater/hæren (Cervantes havde selv været soldat), litterater og universitetsfolk; og endelig de mange figurer fra kroer og landeveje, bønder, studenter, gøglere og vagabonder. Vi præsenteres for et univers, hvor folk prøver at hjælpe

hinanden, og snyde og bedrage hinanden. Romanen er så udpræget en visuel roman og udgør således en broget mosaik og et mangfoldigt tværsnit af Spanien i det 16. århundrede.

Hovedpersonen Don Quixote (romanen har fire forskellige fortællere) har forlæst sig på tidens sentimentale og over-idealistiske ridderromaner og bliver selv på et tidspunkt tosset af det; han vil nu drage ud i verden som en vandrende ridder uden frygt og dadel og udføre de heltebedrifter, han har læst om. Han udnævner en bondepige til sit hjertes udkårne, og hans mål bliver nu at hjælpe nødstedte mennesker og vinde u dødelig ære. Men simple værtshuse forvandles i hans fantasi til ridderborge, vindmøller til kæmper: 'for se nu, kære Sancho Panza, for derhenne kommer lidt over tredive ubændige kæmper til syne, som jeg agter at kæmpe imod og gøre det af med... [...]. Kig ordentlig efter, Eders Nåde, svarede Sancho, de, der kommer til syne derhenne, er ikke kæmper, men vindmøller, og det, der ligner arme, er vingerne (I, kap. 8).' I Illustrerede Klassikere lyder det sådan: 'Jeg skal dræbe disse kæmper og tage deres skatte. Jeg vil befri landet for de grusomme tyranner! De tager fejl, herre. Jeg ser ingen kæmper, men kun vindmøller, som ingen fortræd gør.'; Et andet eksempel er episoden, hvor Don Quixote overværer en marionetteaterforestilling (II, ?); og tjenestepiger forvandles til ædle damer, og han kæmper mod nogle lædersække med rødvin, indtil han må vende tilbage til sit hjem og hverdagslivet. Han er både en hallucinerende nar og en følsom idealist, fantaserende og reflekterende. Ironisk nok blev bogen om ridderen af den bedrøvelige skikkelse den sidste ridderroman.

Temaerne er de verdensfjerne idealer vs. den barske virkelighed, idealisme vs. realisme, fantasi vs. virkelighed og dårskab, galskab vs. klogskab, visdom. Don Quixotes 'fejl' er, at han befinder sig i en verden, der ikke egner sig høje og ædle principper. Cervantes har selv beskrevet sin helt som en klog dåre (*loco cuerdo*). Han fejlfortolker konstant sin omverden, afkoder omgivelserne og deres tegnsystemer forkert, i og med han læser forkerte betydninger ind i personerne og deres handlinger. Romanen handler om en verden, som den er, berejst og oplevet af et menneske, som den *burde eller kunne* være. Den skildrer en konfrontation mellem en utopisk og dystopisk tilværelsesfortolkning. Don Quixote og Sancho Panza bliver repræsentanter for to slags menneskelig visdom: den der ved, hvordan tilværelsen er, og den, der ved, hvordan den burde være. Don Quixote udvikler sig i romanens løb fra en gal person til én der når frem til en vemodig, bedrøvelig afklaret og menneskelig erfaring og indsigt: 'nu er jeg klar over min egen

dumhed og kender faren ved at læse dem [ridderromaner].' (II, kap. 74); Sancho Panza udvikler sig på sin side fra en egoistisk og nærig bonde til en vis person med ordsprogsagtige udtalelser. Så i begyndelsen af romanen griner vi af de groteske situationer og optrin, men i slutningen smiler vi ve-modigt. Cervantes bliver en psykologisk realist og ikke en pessimist, ironiker eller kyniker, og hans latter bliver en skeptisk og relativende latter. Romanen viser altså både den ridderlige verdens 'romantiske' idealisme og skælmeverdens realisme. Og endelig ser vi det stiliserede hyrdeliv på rejserne rundt i det spanske landskab. Og modsætningen går helt ud i sproget: Don Quixotes høje, retoriske stil over for Sancho Panzas folkelige talemåde. Romanen kan måske også læses som en Quest-myte, en søge-myte à la Kong Arthur-sagnene, ridderne om det runde bord, om jagten på den hellige gral, hvor det dog hos Cervantes handler om selverkendelse, den psykologiske indsigt.

Første del rummer 52 ganske små kapitler, anden del 74. Romanens struktur er løs, den har novellens karakter: mange episoder og mange gode enkelt-historier Den består af endeløse digressioner, altså afbrydelser af hovedhandlingen. Vi kender teknikken fra Laurence Sternes *Tristram Shandy* (1759-67), hos danske digtere som Johs. Ewald (*Levnet og Meening*,

1774-78) og Jens Baggesen (Labyrinten, 1792-93), samt i nyere tid fra den amerikanske forfatter Paul Austers New York Trilogy (1985-87). Men trods alle disse digressioner glemmer fortælleren aldrig sin sympati med sin protagonist, ligesom han heller aldrig er blind overfor hans dårskab. Handlingen opløses i en række enkelthistorier, der knyttes sammen af hovedpersonerne

Heinrich Heine kaldte Don Quixote for den første moderne roman, fordi den behandler et ophøjet emne (idealismen) på en realistisk måde. Den er den første store virkelighedsbeskrivelse med levende, runde (psykologisk set) mennesker. Gustave Flaubert prøvede at overføre conceptet til sin egen samtid med Madame Bovary, der, som Don Quixote, har forlæst sig – ikke på ridderromaner, men på tidens triviallitteratur. Dosto-

jevskij tog udgangspunkt i Cervantes' roman da han skrev Idioten; for Karl Marx var romanen et uovertruffent socialt billede af Spanien i det 16. århundrede. Og i nyere tid dage har den russiske litteraturforsker Mikhail Bakhtin (død 1975) søgt at anvende sine teorier om latter- eller karnevals-kultur (fokus på kroppen) på såvel Rabelais' som Cervantes' groteske realisme. Bakhtin mener dog ikke at Don Quixote er en 'karnevalsroman', men snarere et møde mellem etablerede og folkelige genrer.

Lad Klaus Ribbjerg få det sidste ord, hans digt Helten fra la Mancha (*Mytologi*, 1970) slutter: '... kom tilbage Don Quichote/bliv i huset Don Quichote/se din rustning er et drømmehus af stål/og Sancho Pansa venter rundt om hjørnet i/en bar, Mexico glemmt, vulkaner glemmt/han står

Noter:

*1614 udsendte forfatteren Alonso Fernández de Avellaneda (pseudonym) Den sindrige ridder Don Quixote de la Mancha (da. 2006), hvorefter Cervantes skrev og udsendte sin del II.

Oversættelser:

1776-77 (*Charlotte Dorothea Biehl*), rev. af F. Liebenberg (efterskrift ved Knud Tøgeby. 1967), rev. af Tom Smidt (indledning ved Paul Rubow, 1971). 1829-31 (rev. af Fr. Schaldemose), 1916-18 (rev. af Niels Kiær & Magnus Grønwald).

Illustrerede Klassikere (tegneserie, u.å.).

1998-99 (*Rigmor Kappel Schmidt*). 2000 ().

Sekundærlitteratur:

Martin Andersen Nexø: 'Cervantes og Don Quixote' (1905).

Viktor Sklovskij: 'Wie Don Quijote gemacht ist', i *Theorie der Prosa* (1966/1925)

Paul V. Rubow: *Litterære Studier* (1928).

Knud Tøgeby: 'La composition du roman 'Don Quijote'', *Supplément de Orbis Litterarum* (1957).

L. Nelson (red.): *Cervantes* (1969).

William Byron: *Cervantes. A biography* (1979).

Vladimir Nabokov: *Lectures on Don Quijote* (1983). *Sfinx*. Nr. 2, 1983 (Tema: Spanien).

A.J. Close: *Miguel de Cervantes: Don Quixote* (1990).

Poul Vad: 'Helte i litteratur og virkelighed', *Nord for Vatnajøkel* (1994).

Harold Bloom (red.): *Don Quixote: Modern Critical Interpretations* (2001).

Poul Vad: 'Hos Cervantes', *Kritiske tekster* (2003).

Rigmor Kappel Schmidt: *Bakhtin og Don Quixote* (2005).

Sofie Kluge: *Don Quixote og romangenren* (2006).

Anne Fastrup: 'Kulturel liminalitet i Don Quixote', *K & K* 103 (2007).

Lars Peter Rømhild: *Læseglæder. 100 bedste romaner og fortællinger* (2007).

Musik:

Richard Strauss: *Don Quixote* (tonedigtning, 1897).

Jules Massenet: *Don Quichotte* (1910).

Wilhelm Kienzl: *Don Quixote* (opera, 1936).

Dale Wasserman, Mitch Leigh & Joe Darion: *Man of La Mancha* (opera/musical, 1996).

Jordi Savall: *Miguel de Cervantes Don Quijote de la Mancha. Romances y Músicas* (2005).

Film:

Lau Lauritzen, sr: *Don Quixote* (1926, med Fy(rtårnet) & Bi(vognen)).

G.W. Pabst: *Don Quichotte* (1932).

Grigorij M. Kozintsev: *Don Quijote* (1957).

Orson Welles: *Don Quixote*

(1992, opt. 1955-60, fragmenter).

Vlado Kristl: *Don Quixote* (tegnefilm, 1961).

Rudolf Nureyev: (balletfilm, 1973).

Peter Yates: *Don Quixote* (2002).

Illustrationer af:

Marstrand, Daumier, Doré, Dali, Picasso, Zuloaga.

Mellem stjerner og folk fra verden

– to bøger om Michael Strunge

Af Johan Vedel
Holstebro-Lemvig-Struer, VUC

Michael Strunge fylder meget. Stadigvæk. Så meget, at ethvert forsøg på i et gymnasialt forløb at knibe sig uden om i det mindste nogle af hans digte er dømt til at mislykkes. Og hvorfor skulle man egentligt også det? Strunge er i lighed med Søren Ulrik Thomsen måske en af de digtere fra "vores tid", man også om 100 år vil beskæftige sig med ... med undrende interesse i og fascination over hans seismografiske tekstunivers.

Forleden, da jeg sammen med mit hold skulle afslutte en litterær tur igennem det 19. århundrede, var det med Johannes Jørgensens *Bekendelse* fra 1894. Jeg havde som perspektivtekst vedhæftet Strunges *Det kommende*. Måske et lidt dristigt eksperiment, men hvad pokker! Det kunne vel kun gå galt, og verden ville endda bestå...

I den opsamlende, diskuterende runde mente en kursist, at Strunge, i modsætning til Johs. Jørgensen, ikke vendte verden ryggen, men netop konfronterede sig med den. At Strunge netop ikke accepterede skellet imellem kroppen og sjælen, mellem kødet og drømmen, men at han gik efter en sammensmeltning af:

*... det nye/gamle
det fremmede/selvfølgelige/kendte
erkendelsen af heleets sammenhæng*

At dette foregik:
*i teknologien, i naturen
i videnskaben, i kunsten
i evighed...*

Og i modsætning til Jørgensens religiøse forestilling med mennesket som gud
*Vi er den nye skaberkraft
der skaber skønhed og evighed...*

Omvendt kunne holdet med lidt god hjælp sagtens se nogle tydelige "romantiske" forbindelseslinjer fra Strunge og bagud ... eller fra Jørgensen og frem. Hvor *Bekendelse* organismetankemæssigt, romantisk og helt nede på celleniveauet taler om *gyldne Plantedrømme*, bruger Strunge i sit digt små 90 år senere udtrykket *blomstens elektroniske bølgesignal*. To digtere. To århundreder. En fotosyntese ... som genstand for en evigheds-tilbedelse. I Jørgensens "forstand" dog af en renere panteistisk art. Vi hev et mind map over Romantikken frem og fik sat dualismens idé om splittelse eller søgen efter harmoni i relation til de to lyrikere.

Men, det var ikke alt dette, der greb mine kursister – hvis dette ikke er et for stærkt ord. Det var Strunges voldsomme sprog, hans overrumplende billeder. Hans uforsonlighed og insisterende håb, hans aggressivitet

og altfavnende kosmiske længsel. Kollektivt udtrykt på andres og egne vegne igennem digtets styrende fortællerinstans, *vi*.

Der sidder et par nykristne på holdet, og selv de blev blæst omkuld af tekstens fanfare.

Men ret skal være ret. Det *var* absolut ingen gylden time. Vi gik af og til i stå. Der blev sukket og lidt. Kursisterne søgte under gruppearbejdet råd og hjælp hos en af mine kolleger. Etc. Men vi kom ud på den anden side. Måske en smule klogere. Og med lidt af en oplevelse. Havde tidspunktet og den tid, vi på holdet havde til rådighed, været anderledes, ville jeg nok have støttet mig til og hentet inspiration i nogle artikler fra *En bog om Michael Strunge* – og i Eva Bladbjergs *Nigger fra Hvidovre – en bog om Michael Strunge og 80'erne*. Men virkeligheden kaldte på os.

Anne-Marie Mai og Jørgen Aabenhus har valgt en meget upræsentios titel til den bog, de har redigeret og også selv bidrager til: *En bog om Michael Strunge*. Men det er også det eneste beskedne, der er ved den. Den er ambitiøs og fyldig (277 sider), og den vil noget. Ikke kun fordi Michael Strunge i år ville være blevet 50, skønt dette naturligt nok kalder på en reaktion og nogle overvejelser, men vel også ud fra erkendelsen af, at hans forfatterskab stadigt optager mange læsere, og at Strunge er let at fascineres af, men ganske svær at gå til og forstå. Mai og Aabenhus skriver i forordet:

"Nej, jeg er den samme som altid – en anden' skrev Michael Strunge med et vers af Arthur Rimbaud i sin Verdenssøn (1985), og verset kan stadig bruges om Strunge og hans forfatterskab. Det er et særligt godt motto, når vi med denne udgivelse vil markere, at Michael Strunge i 2008 ville være fyldt 50 år. Hans forfatterskab er både det samme og noget andet, selv om han ville have rundet voksenlivets skarpeste hjørne, og selv om der er gået 30 år siden hans debut i 1978.

En bog om Michael Strunge vil forhåbentlig give læserne mod på at gå på nye opdagelser i forfatterskabet og finde både det samme og det andet, ja måske et uventet poesiens spejl. Det har været en udfordring og fornøjelse at finde nye veje i Strunges digtning og opdage, at der i forfatteren gemmer findes sorte pletter af Strungepoesi, der lyser tværs gennem årene og understreger Strunges skelsættende betydning i de sidste 50 års danske litteratur. Der er her stof til nye kanoniske Strunge-statements."

Og så til indholdet, i al korthed. Jørgen Aabenhus indleder med *Hvidovre som poetisk topos*. En veloplagt,

morsom og varm beskrivelse af Strunges og hans eget næsten-parallel-liv i Hvidovre, i forstaden, kun en stiplede linje fra Københavns kommune ... Aabenhus folder *drømmens faner ud*, husker, men husker ikke, leder efter et forstadsperspektiv, men finder ikke meget. Strunge går stille med sin barndom og ungdom. Når han en sjælden gang lukker op for det mere biografiske, fremstår det *som poetiske lysglimt*. Men aldrig privat. Aabenhus påviser Strunges forstadssynsvinkel, hans bevidst vrængende fornægtelse – og bevidstheden om at folde sin personlige drøms faner ud ... i storbyen. En fin åbningsartikel om, hvordan Aabenhus med tiden blev en kritisk Strunge-læser, der ikke ryster på hånden, når han deler hug ud: når Strunge bliver *for aggressiv, for pueril, for poleret* en punker ... eller når *fuckfingeren bliver stiv af kulde*.

Aksel Haaning tager i *Den vrængende længsel – et stemningsbillede i ord om toner* bl.a. fat på Strunges rolle: *Uden ham (Strunge) ville vi glide ud i ét som en mellemting eller ingenting mellem 70'erne og 80'erne; forsvinde ud af syne mellem "progressive" politiske strømninger på den ene side og BZ'erne og anarkisterne på den anden; og vi er ikke identiske med nogen af dem. En smal generation, inspireret og drevet af en trang til at få murene af norm og ensartethed til at vælte*. Musikscenen, gymnasietiden og dagbladet Information, privat og nænsomt belyst.

I *Anarkistisk kamæleon – outsideren i Strunges digtning* går Anne-Marie Mai tæt på, hvad diverse opfattelser af Strunge har været, og hvordan han så sig selv. Det nye her er, at hun i højere grad efterhånden ser Strunge som en digter, der *indtager og forlader kunstneridentiteter*. Her som en Staffeldt ... dér som en H.C. Andersen. Og altså ikke kun en generationsdigter, der repræsenterer 80'erne. Det er ifølge Mai for snævert. Strunges outsider-univers er *depressivt, vildt, anarkistisk, overbydende, insisterende, opløftende og parodisk, men altid med en slående poetisk kvalitet og med vitale tempo-og fartsriff*.

Moritz Schramm skriver i *Mellem utopi og desillusion – Michael Strunges fascination af Vestberlin* om Strunges kæreste, Cecilie Brask, om deres fælles ophold i Berlin, om Muren som grænse og konfrontation for Strunge, om den berlinske musikscene, om det tyske BZ-miljø, om euforien, og om hvordan hans personlige kriser, hans depression og desillusion sætter ind. Fine digteksempler her.

Mit nøgne hjerte fuld af livskraft. Sådan vælger Tue Andersen Nexø sin overskrift. Lidt om ordspil, rim og remser, etc ... Der er ikke meget kød på det ben, og fremstillingen er unødigt opstyltet og meget lidt

læservenlig. Synd for Strunge, at dén artikel kom med.

Lars Bukdahl er i sit bidrag mindre krukket, mindre selviscenesættende og mindre hændervridende kaotisk (dog stadig en maniereret stilist!), end han ofte er. Hans artikel, *Strunges strenge – 80'erne som kritisk opdrag*, er præget af stensikker historisk indsigt i 80'erne og i de indre københavnske litterære cirkler. Bukdahl har selv været tæt på, men han giver plads til andre. Bl.a. møder man Strunge i anmelderrollen, også af egne Simon Lack-digte (!), som lyrikkonsulent og som knivskarp, kampberedt deltager i den berømte og berygtede TV-udsendelse, Bazar, 3.4. 1984, hvor han foran et snurrende kamera mundhugges med Lola Baidel og hendes, efter Strunges opfattelse, fiduspoesi. Bukdahl kalder det *en generationskonflikt ... opført live på dansk fjernsyn...emblemet på 80'er-digtningens litteraturhistoriske moment*. Godt set! Jeg kan huske, at jeg var chokeret, da jeg så udsendelsen. Var vred på Lola Baidel over hendes pigede TV-arrogance. Og havde ondt af Strunge ... dér i studiet, hvor han dog kun tilsyneladende tabte kampen om midtbanen. Det havde jeg så ikke grund til. Hvem læser mon Baidel og hendes fladpandede, programmatisk Tissemandscalvinister i dag? "*Who wants yesterday's papers? Who wants yesterday's girls? Nobody in the world!*" (Jagger & Richards).

Så følger en kort brevveksling (*Travle gamle nar & To breve til Peter Laugesen*) mellem Strunge og Århus' svar på Homo Sapiens, *nigger til nigger*, hvori Strunge om sig selv og om digtekunsten skriver: *Poesi er anarki. Ismerne må de godt beholde, det er ikke andet end efterrationaliseringer og forenklinger. Men OK, jeg er da symbolist og surrealist. Og jeg har en sikkerhedsnål i mit hjerte. Og jeg er en romantiker, der dog ser verden i øjnene. Men jeg er poet, og det er det hele og alt*. Dette rykker en del på plads hos den usikre Strunge-læser...

Korte indlæg fra Lars Schwander (*Østerbros sidegader*), Omar Pérez Santiago (Strunges chilenske "forbindelse" – *En engel som hersker i drømme*), Jon Helt Haarder (*Hvem sætter Michael Strunge i scene?*) og Shadi Angelina Bazeghi (*Er vi de eneste niggere i universet?*), der alle samler sig om Strunges udtryk: *Nej, jeg er den samme som altid – en anden...* Rune Kühls causerer fint hen over sit gensyn med Strunges digte i *Gensyn med Strunge*, og så tager Anne-Marie Mai over i *Knoglerne* – om Strunges måske sidste digt, skrevet umiddelbart før hans selvmord, overladt til og igennem 25 år bevaret af en nær ven – og med Søren Ulrik Thomsen som mellemstation siden videregivet til Anne-Marie Mai. Hun vedlægger et parallel-digt og et brev af Strunge til Einar Már Gudmundsson og fører os med sikker, analytisk hånd gennem de to digte. Marianne Stidsen afrunder antologien med *Jeg skaber selv mit selv – Michael Strunge og den senmoderne identitetsproblematik*. Stidsen noterer sig, at hvor gymnasieelever helt åbenbart og til stadighed med stor interesse læser

Strunges digte, har den akademiske verden og dens debatmiljøer ikke længere plads til ham. Dét sætter hun sig for at undersøge forklaringerne på. Det kunne jo være, at litteraturhistorien skulle skrives om, og at litteraturlæsningen på universitetsniveau er helt galt afmarcheret og er blind for Strunge *som en af de største forfattere i den generation, der i slutningen af 70'erne og begyndelsen af 80'erne træder frem med noget helt nyt. Strunge formår at give sprog til denne identitetskrise eller identitetsproblematik gennem en særegen blanding af højlitterært, indadpegende romantisk-moderne formsprog og postmodernistisk, udadpegende antilitterært formsprog, der ikke reduceres til hinanden, men derimod holdes i konstant spænd ...* Og Marianne Stidsen afslutter sin artikel og dermed også denne antologi med at kalde Strunge en banebryder og bannerfører i den nye epoke, som vi forsøgsvis kan benævne "den åbne inderlighed epoke". Hun taler om hans seismografiske sensibilitet, kalder ham i hans bedste tekster indiskutabelt innovativ, og ihukommende Brandes' krav til litteraturen fastslår Stidsen, at *Michael Strunge er rent faktisk den første danske forfatter, der tager nogle nye og ekstremt vanskelige problemer op til debat, og han er måske tillige den, der gør det med størst nerve og intensitet ... i krydsningspunktet mellem indre og ydre identitetsdannelse*. Stidsen giver Anne-Marie Mai og *Koldingskolen*, hvad de fortjener af ros for deres forskning i Strunge, og hun skriver godt og enkelt.

Bogen er bagest udstyret med en kort Strunge-biografi, litterære henvisninger og oplysninger om bi-dragyderne. En super bog! Fint redaktionelt arbejde i anledning af en fødselsdag, der ikke er.

Eva Bladbjerg arbejder på egen hånd og i en større litteraturhistorisk sammenhæng i sin bog, *Nigger fra Hvidovre – en bog om Michael Strunge og 80'erne*.

På nettet oplyses, at i *Nigger fra Hvidovre* analyseres en række Strunge-digte med det formål at vise, at Michael Strunges forfatterskab afspejler en konflikt mellem på den ene side en essentialistisk opfattelse af identitet, der ser identiteten som en fast og uforanderlig kerne - og på den anden side en konstruktivistisk opfattelse, der ser identitet som en størrelse, man hele tiden selv skaber. Denne konflikt ses også som et karakteristisk træk ved den tid hans digte blev til i, og teksterne fortolkes i lyset af den socialpsykologiske, kulturelle og historiske kontekst, de er blevet til i, og der perspektiveres til Bo Green Jensen, Pia Tafdrup, Søren Ulrik Thomsen og andre forfattere fra 1980'erne.

Bladbjerg gør med reference til Bo Green Jensens *Dansen gennem sommeren* rede for 80'ernes andethedsperspektiv (min stavekontrol bryder sig ikke om dette ord!) og for identitetskonflikten mellem *essens* og *konstruktion*, mellem *det faste* og *det relative*. Strunge er ifølge Bladbjerg altså ikke først og fremmest en generationstalsmand, der går i flæsket på Lola Baidel, når

lejligheden gives, men han repræsenterer *en søgen efter og en afsøgning af identiteten, der placerer sig et sted mellem det essensialistisk faste og den totale relativitet.*

Derefter en kort gennemgang af fire kategoriseringer af Michael Strunge ... fire forskellige læsninger af ham: 1) generationslyriker 2) romantisk-symbolistisk digter 3) kamæleonisk outsider og 4) narcissist – samt styrker og svagheder ved disse læsninger. Efter sin begrebsafklaring mener Bladbjerg, at Strunges forfatterskab er en gennemgående pendulering mellem de to forskellige identitetspositioner: *søgningen efter en fast, indre kerne og den samtidige, intense dyrkelse af overflade og rollespil.* Ud fra disse to positioners samtidighed gennemgår Eva Bladbjerg gennem uddrag: *Nigger, Vi folder drømmens faner ud og Verdenssøn.* Hun påviser Strunges mærkelige, samtidige, dobbelte dyrkelse af en attituderelativistisk, men også romantisk identitetsopfattelse, og hun samler fint op i sit afsluttende afsnit, *Mellem konstruktion og essens.* Hun følger Strunge i hans nedskrivning af jeg'et, hvor konflikten har forvandlet sig til en vedvarende smerte – uden en *indre stærk selvrepræsentant at læne sig op ad* i en post-traditionel verden. Bladbjerg citerer Søren Ulrik Thomsen for at kalde *Verdenssøn 80'ernes uhyggeligste værk*, og hun læser Strunge knapt så "sorgløst" som Anne-Marie Mai. På trods af Strunges

nigger-status i de akademiske cirkler ser hun en *bæredygtighed* i hans digtning. Hun efterlyser tekster, der går i dybden i Strunges univers, og mener, at *Anne-Marie Mai og Mogens Davidsen står alt for alene på dansk grund.* Og hun påpeger paradokset i, at *der underligt nok er en del udenlandske artikler om Strunges lyrik.*

Måske lidt for tungt og knoklet ind imellem, men Eva Bladbjerg gør et særdeles tankevækkende og interessant forsøg på at fastholde det flydende. Fint litteraturliste bagest.

På mit danskhold ligger Michael Strunge og 80'erne foran og venter. De gør disse to fremragende bøger også!

**Anne-Marie Mai og Jørgen Aabenhus (red.):
En bog om Michael Strunge. Borgen 2008
277 sider; pris 299 kr.**

**Eva Bladbjerg: Nigger fra Hvidovre
– en bog om Michael Strunge og 80'erne,
Dansklærerforeningens Forlag 2007.
136 sider; pris 140 kr. ekskl. moms**

Peter Nyord og Ole Ravn: Filmanalyse

af Uffe Nielsen,
lektor ved Nørre Gymnasium

Med den 3 år gamle reform kom medier i fornyet fokus i danskundervisningen i gymnasiet.

Dels skal 1/6 af arbejdet dreje sig om medier, dels skal der indgå et medieværk i studieplanen.

Som dansk lærer var man fortrolig med medier i form af trivallitteratur, aviser og tv-nyheder m.m.. Men den nye læreplan lægger op til, at film i større omfang skal indgå i undervisningen.

En reform fremkalder nye lærebøger, og til arbejdet med film i danskundervisningen er tidligere udkommet: Mikkelsen og Schous "Film i dansk", og Henrik Poulsens "Litteraturens film" og "Lars von Triers univers".

Nu har to erfarne lærere, der begge har dansk og mediefag, Ole Ravn og Peter Nyord, udgivet bogen og dvd'en "Filmanalyse" på det nystartede forlag Det ny Forlag.

Udstyrmæssigt er det ikke en bog, der falder i øjnene. Billederne er uskarpe og uskønne. De er små, så det kan være svært at se, hvad de forestiller. Det virker, som bogen har skullet være så billig som mulig.

Bogen åbner med en stribe af tegneserien "Poeten og lilleemor". Mon eleverne kender den serie? Jeg tvivler.

Men det er det indre, der tæller, så lad os se på indholdet. Bogen består af syv afsnit, 2 modeller, 3 sider med øvelser og en ordbog over filmbegreber. Afsnittene hedder Genre, Struktur, Sekvens, Scene, Indstilling, Billede, Perspektiv.

Det indledende kapitel problematiserer genrebegrebet, og efterfølgende skelnes der mellem realismefilm og fantasifilm. Denne skelnen videreføres i et afsnit om Refleks- og effektstil. Undervejs analyserer forfatterne, i tre passager i blå skrift, et klip fra den medfølgende dvd.

Det drejer sig om optakten til von Triers "Riget".

Hvilken genre er der her tale om? Der er elementer fra kunsthøj, auteurfilm, dokumentarisme, surrealisme, gyserfilm, dokudrama og dramadok.

Til sidst i kapitlet er der 2 øvelser, der drejer sig om genrebestemmelse. Den ene henviser til dvd'en, (Dogville Confessions), den anden har som udgangspunkt 3 ældre filmplakater, der er gengivet i bogen.

I andet kapitel, om struktur, anvendes aktantmodellen, og der bruges begreberne "den episodiske struktur" og "den dramatiske struktur".

I tredje afsnit om sekvens introduceres "bølgemodel-len" og "berettermodellen", og der sondres mellem den objektive og den subjektive fortæller. Der afrundes med en behandling af "filmisk tid".

Fjerde afsnit behandler scenetyper. Ikke overraskende er der to: informerende scener og actionscener. På samme måde er der to slags lyd: synkron og asynkron.

Femte kapitel beskriver kontinuitetsklipping og montageklipping, og derefter roligt kamera og uroligt kamera.

Afsnittet om billeder behandler to slags billeder: Refleks- og effektbilleder. Der behandles dog også mange andre elementer fra billedanalysen: billedkomposition, billedrammen, udsnittet (fra supertotal til ultranær), synsvinkel (fugle-, frø- og normalperspektiv), lyset, sort-hvid over for farve, farvens psykologisk betydning.

I de seks første afsnit går man fra det større til det mindre. I det afsluttende kapitel ses på de større sammenhænge: Produktion, distribution og reception. I receptionen bruges to af Sven Møller Kristensens tre

begreber: formativ og diversiv. (Fra kapitlet "Former for accept" i "Litteratursociologiske essays" 1970). Film kan vel også opleves konfirmativt? Men den dualistiske pædagogik fastholdes.

Efter de syv kapitler kommer der repetition af dem. Dels gennem en filmmodel, og en analysemodel, dels gennem supplerende øvelser over billeder fra film på dvd'en og gennem en ordbog over filmbegreber.

Vil bogen kunne bruges i undervisningen? Af gode grunde har jeg ikke haft lejlighed til at afprøve den i en klasse, men efter mit bedste skøn vil den være til stor hjælp. Den er velstruktureret og sammenhængende, og selvom den som antydning forenkler undervejs, rummer den også tiltrængte nuancer. Forenkling har stor pædagogisk værdi, og forekommer mig at være på sin plads i denne bog.

Eleverne vil få god hjælp til at erhverve sig et sprog til at tale om film og om medieværker.

Der bliver peget på en lang række filmiske virkemidler, men hele tiden med det efterfølgende spørgsmål: hvilken virkning, hvilken betydning har dette virkemiddel?

Den helt store gevinst er dog den medfølgende dvd. Den rummer 18 filmcitater og en lang række tekster. Filmcitaterne er fra nyere danske film. von Trier, Leth, Anette K. Olesen, Arden, Anders Thomas Jensen, Bier, Wiedemann, Vinterberg, Per Fly, Klaus Hjuler. Det er gode valgte citater som er velegnede til analyse.

Mange af dem har forfatterne analyseret i de "blå" afsnit i bogen. Det vil være godt for eleverne at se disse eksempler på gennemførte, præcise og dokumenterede analyser af film.

Derudover rummer dvd'en en lang række tekster. Der er portrætter af alle citaternes instruktører. Der er manuskriptet til det første klip fra "Riget". Der er uddybende tekster til alle bogens 7 kapitler i afsnittene "Supplerende filmanalyse. Begreber og eksempler." og "Udvidet model til filmanalyse". De kan bruges af læreren – eller gives som opgaver til eleverne enkeltvis eller i grupper. Hvert af disse afsnit slutter med en række supplerende øvelser.

Slutteligt er der en handlingsoversigt over fem kendte film: "Den store mand", "Psycho", "A Clockwork Orange", "Ondskabens øjne" og "Fight Club". Hvilken funktion disse oversigter har, står mig ikke helt klart.

Til sidst er der forslag til supplerende læsning, og en oversigt over filmiske begreber. En filmoversigt viser hvilke film, der bliver henvist til i teksterne. Det er mange! Oversigten fylder 9 fulde sider. På sæt og tværs vis bliver hele filmhistorien gengivet på kryds og tværs i materialet, fra Méliès' En-Mandsorkestret i 1900 til "Flammen og citronen" fra 2008. Den eneste ulempe er at dvd'en – i hvert fald på min pc – har en irriterende brummelyd når den arbejder.

Alt i alt er det en udgivelse til en overkommelig pris, og med masser af stof at arbejde med, fremstillet på en pædagogisk måde, og med et stort fagligt indhold. Der er ingen tvivl om at den vil gøre god gavn i danskundervisningen.

**Peter Nyord og Ole Ravn:
Filmanalyse
64 sider + dvd.
Det ny Forlag 2008.
Kr. 150 ekskl. moms.**

Formand

Claus Nielsen
Korsagervej 5
9400 Nørresundby
Tlf.: 98 17 98 05
con@vucnordjylland.dk

Næstformand

Birgitte Darger
Nørre Side Allé 2, 3.th,
2200 København N
Tlf.: 3535 1073.
bda@detfri.dk

Kasserer

Gunvor Mikkelsen
Rypevænget 217
2980 Kokkedal
Tlf. 49181896
gunvor_mikkelsen@mail.tele.dk

Øvrige bestyrelsesmedlemmer

Anders Pors Nielsen
Saabyesvej 1, st.th.
2100 København Ø
Tlf.: 3538 5545
Mobil: 2254 9350
mailto:pors975@hotmail.com

Gunvor Severinsen
Klevekær 8, Svogerslev
4000 Roskilde
Tlf.: 4638 4872
Arbejde: 4397 2000
gunvor.severinsen@skolekom.dk

Ivar Lærkesen
Baneparken 2
3720 Aakirkeby
Tlf.: 5697 2547
lae@bornholm-gym.dk

Liselotte Henriksen
Poppel alle 5
2650 Hvidovre
Tlf.: 3649 7688
Mobil: 2258 1874
lh@mail.gsk.dk

Niels Kristian Holm
Nordfeldvej 7, 2.th.
2700 Brønshøj
Tlf.: 60 73 19 27
Niels.Kristian.Holm1@skolekom.dk

Sophie Holm Strøm
Hunderupvej137
5230 Odense M
Tlf.: 2613 1085
Mobil: 8622 1085
sophiestroem@gmail.com

Oversigt over udvalg og bestyrelsens repræsentanter i andre fora:

(Koordinator står først)

Skolebaserede kurser
Anders Pors Nielsen, Ivar Lærkesen,
Sophie Holm Strøm

Regionskurser
Birgitte Darger

Internatkurser
Gunvor Mikkelsen, Birgitte Darger

Bogudvalg
Birgitte Darger, Sophie Holm Strøm,
Niels Kristian Holm
Redaktionsudvalg
Birgitte Darger

Hjemmeside
Gunvor Mikkelsen

Repræsentant i PS
Claus Nielsen

Nordisk Udvalg
Gunvor Severinsen, Anders Pors
Nielsen

Repræsentant i
Danske Banks litterære udvalg
Birgitte Darger

Repræsentant i EKKOs redaktion
Claus Nielsen

Repræsentant i
Dansk Sprognævn
Anders Pors Nielsen

Repræsentant i
Dansk lærerforeningens Hus A/S'
bestyrelse
Gunvor Mikkelsen

Repræsentant i GYM-sprog
Sophie Holm Strøm

Repræsentant i Fagligt Forum
Claus Nielsen

Fagkonsulent:
Susan Mose
Skovgaardsvej 31
5230 Odense M
Tlf. 25574154
susan.mose@uvm.dk